

Ό,τι θέλει ο πελάτης

η εκμετάλλευση των γυναικών
στη νέα εγκληματική οικονομία
των υπηρεσιών αναπαραγωγής

μιγάδα

ομάδα γυναικών
εναντία στις νέες πειθαρχίες

omadamigada@yahoo.com

Ό,τι θέλει ο πελάτης

η εκμετάλλευση των γυναικών
στη νέα εγκληματική οικονομία
των υπηρεσιών αναπαραγωγής

Η Μιγάδα είναι μια αυτόνομη ομάδα γυναικών από την αθήνα, με αφηγηρία το χειμώνα του 2009. Στόχος της είναι να αναδεικνύει και να κρατάει ζωντανά στο δημόσιο λόγο ζητήματα της κοινωνικής πραγματικότητας των γυναικών σήμερα.

Αυτό δεν είναι και εύκολο, γιατί σε ένα κόσμο που διαρκώς αλλάζει (υποτίθεται προς την πρόοδο) επικρατεί ο καθησυχασμός ότι η κοινωνική θέση των γυναικών έχει βελτιωθεί. Αναλόγως φυσικά το πού κοιτάζει καθείς.

Για επικοινωνία: omadamigada@yahoo.com

Η μπροσούρα αυτή εκδόθηκε τον Απρίλιο του 2011 στα πλαίσια της πολιτικής εκδήλωσης που έγινε στις 6/4/2011 στην Αθήνα . Ευχαριστούμε τη συνέλευση *autonome antifa* για την υποστήριξή της.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

5

Τεχνολογίες αναπαραγωγής και σχετικές υπηρεσίες

6

Σωματέμποροι με άσπρες μπλούζες

7

ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Μαθήματα παγκόσμιας γεωγραφίας

9

Κύπρος: γιατροί έτοιμοι για όλα

9

Ισπανία: ωάρια πάντα έτοιμα προς πώληση

9

Το παράδειγμα της Elite IVF: ο παγκόσμιος χάρτης του αναπαραγωγικού εμπορίου στο τραπέζι του manager

10

Ελλάδα: μια κουράδα τόπος έχει αρκετό χώρο για μια πρώτης τάξης μπίζνα

12

Το νομικό καθεστώς του αναπαραγωγικού εμπορίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα

15

Οι κλινικές και η Εθνική Αρχή Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής

17

Ποινικές Κυρώσεις

17

Σωματεία «Θέλω ντε και καλά βιολογικό απόγονο!»

18

Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

Οι δεκαετίες 1980 και 1990 στην Ελλάδα: από την πορνεία της αντρικής εκτόνωσης στην πορνεία της σεξουαλικής απόλαυσης

19

Μπράβοι ειρηνευτές στα Βαλκάνια

22

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στην πρώτη γραμμή

23

Στην Ελλάδα

23

Στην Ιταλία

24

Στο... MTV ΗΠΑ

24

Τα αιτήματα των ΜΚΟ

24

ΕΠΙΛΟΓΟΣ;

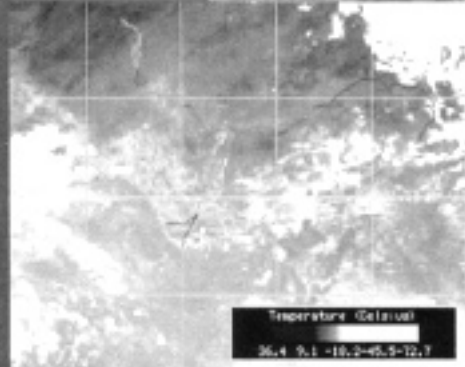
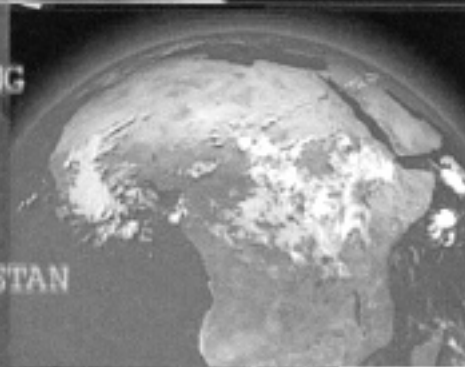
26

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

28

SERIALIZED REROUTING
21923996/MS 23NOV98
RESTRICTED PASSAGE
900889 38989009802
BULGARIA / RUSSIA
USBEKISTAN / KIRGHISTAN
304990100
02089009100
MARRIAGE MIGRANT
CABARET DANCER
PROSTITUTE
DOMESTIC WORKER
36499097800
PERMIT L
1222128720
UNIVERSITY DEGREE
1222128720

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αφορμή για τούτη την μπροσούρα ήταν το σκάνδαλο γύρω από το εμπόριο ωαρίων που βγήκε στον αφρό κάτι μήνες πριν. Επιγραμματικά: ένα κύκλωμα μαστροπών και ένας έλληνας γυναικολόγος, γνωστός σε τζάκια και σαλόνια του Αμαρουσίου και της Κηφισιάς, συνελήφθησαν με την κατηγορία ότι εμπορεύονταν τα ωάρια εκδιδόμενων γυναικών από τη Βουλγαρία, αφότου αυτές υποβάλλονταν σε εντατικές ορμονοληψίες.

Αρκετά γρήγορα η αφορμή τούτη, ή αλλιώς η τυραννία του γεγονότος και ο αιφνιδιασμός του τύπου «για δεσ τι γίνεται!», έδωσαν τη θέση τους σε μια πιο ψύχραιμη και πιο ιστορική αποτίμηση της υπόθεσης μέσα στις συζητήσεις της ομάδας που υπογράφει τούτη την έκδοση. Άλλωστε, δεν ήταν και τόσο δύσκολη μια τέτοια μετάβαση. Η κατάσταση των δεκάδων χιλιάδων ανατολικοευρωπαίων γυναικών που εχθροξένησε αυτή η φτυσιά τόπου που λέγεται Ελλάδα (στα λογίων λογίων πορνεία και κωλόμπαρα, όπως και στα ελληνικά νοικοκυριά) εδώ και δύο ολόκληρες δεκαετίες, παρέα με συγκεκριμένες απόψεις γύρω από την εξέλιξη της γυναικείας χειραφέτησης στον πρώτο κόσμο, τις οποίες μας κληροδότησε η κινηματική μας διαδρομή, υπήρξαν σημαντικά στοιχεία ώστε να φτιάξουμε χοντρικά την κάτοψη του λεγόμενου εμπορίου ωαρίων.

Αυτή την κάτοψη περιγράφουμε εδώ. Μόνο που σε πρώτη φάση οφείλουμε να πούμε ότι αυτή η κάτοψη ανήκει σε ένα πολύ ευρύτερο οικοδόμημα. Είναι αυτό που στον τίτλο της μπροσούρας βαφτίσαμε ως «νέα εγκληματική οικονομία των υπηρεσιών αναπαραγωγής». Μια οικονομία που φέρει έντονα τα συστατικά μιας άγριας πρωταρχικής συσσώρευσης: τη βία, τον εξαναγκασμό, την απαλλοτρίωση των σωμάτων τεράστιων πληθυσμών γυναικών, τη βαθύτερη και εντατικότερη υπαγωγή της αναπαραγωγής στις προσταγές του κεφαλαίου.

Τα νέα πεδία εκμετάλλευσης που έχουν ανοίξει οι βιοτεχνολογικές εφαρμογές στην αναπαραγωγή (οι δανεικές μήτρες, το εμπόριο ωαρίων και βλαστοκυττάρων) δεν είναι διόλου ασύνδετα με τη σεξουαλική εκμετάλλευση των γυναικών, όπως ιδιαίτερα αυτή εντατικοποιήθηκε τις τρεις τελευταίες δεκαετίες στον πρώτο κόσμο. Δεν είναι μόνον ότι οι γυναίκες και στη μία και στην άλλη περίπτωση είναι σχεδόν τα ίδια πρόσωπα. Είναι και το ότι οι πελάτες, αρσενικοί και θηλυκοί (πορνοπελάτες από τη μια, και γυναίκες που απαιτούν απογόνους κατά παραγγελία από την άλλη), οι πρωταγωνιστές δηλαδή της υπόθεσης που τείνουμε να παραβλέπουμε, είναι από την ίδια μπάντα, στην πλειοψηφία τους πρωτοκοσοκομικοί λευκοί των μεσαίων στρωμάτων καθοδηγούμενοι από τα αχαλίνωτα «θέλω» τους τα οποία έγιναν σήμα κατατεθέν της περιόδου των παχιών αγελάδων από τα 80's κι έπειτα. Είναι τέλος και το γεγονός ότι η απόλαυση του σεξ και η βιολογική αναπαραγωγή, παρότι μερικές δεκαετίες πριν πήραν διαζύγιο υπό το βάρος των διεκδικήσεων των γυναικείων κινημάτων, κατέληξαν ωστόσο να επανασυνδεθούν κάτω από την προσταγή του κεφαλαίου δημιουργώντας αυτή τη φορά νέους διαχωρισμούς και νέες συνθήκες εκμετάλλευσης των γυναικών. Σήμερα, εκατοντάδες χιλιάδες σώματα υποτιμημένων γυναικών ανά τον κόσμο έχουν ολοφάνερα πλέον μετατραπεί σε βασιλείο απόσπασης υπεραξίας στον τομέα των σεξουαλικών και αναπαραγωγικών υπηρεσιών.

Δύο ζητήματα λοιπόν κάτω από την ίδια στέγη. Υπηρεσίες τεχνητής αναπαραγωγής και σεξουαλική βιομηχανία στη Δύση: και τα δύο παρέχουν έναν έγκυρο δείκτη της «θέσης των γυναικών» σήμερα, παρότι με τη γενίκευση αυτή δεν εννοούμε ότι όλες οι γυναίκες είναι στο ίδιο τσουβάλι· όμως αυτά που συμβαίνουν στη θηλυκή πλευρά του πάτου της ταξικής πυραμίδας είναι φαινόμενα τέτοιας κλίμακας που αποτελούν οιωνούς για το μέλλον και για το πώς χτίζεται εκ νέου ο υποβιβασμός των γυναικών. Περιττό να σημειώσουμε ότι δεν μιλάμε για υποθέσεις που εκτυλίσσονται κάπου μακριά στον κόσμο, αλλά δίπλα μας, μέσα στις μητροπόλεις που ζούμε.

Παραλείπουμε φυσικά εδώ μια άλλη, εξίσου σημαντική περιοχή: αυτή της οικιακής εργασίας. Όχι επειδή είναι άσχετη, αλλά επειδή επιλέξαμε προς το παρόν να την αφήσουμε ως θέμα στην άκρη επειδή είναι από μόνη της τεράστια. Βέβαια πολλά από τα παρακάτω σχετικά με την καταγωγή και τις συνθήκες εκμετάλλευσης των γυναικών αφορούν και τις οικιακές εργάτριες. Με άλλα λόγια τα «γυναικωρυχεία» που τροφοδοτούν τη Δύση με πόρνες, οικιακές εργάτριες, δανεικές μητρες και δότριες ωαρίων έχουν κοινή γεωγραφική προέλευση.

Τεχνολογίες αναπαραγωγής και σχετικές υπηρεσίες

Οι τεχνολογίες εξωσωματικής γονιμοποίησης διαδόθηκαν ως μέθοδοι θεραπείας της υπογονιμότητας στη δεκαετία του '80. Οι δυνατότητες και οι υποσχέσεις ήταν για την εποχή πρωτόγνωρες: δυνατότητα γονιμοποίησης με ωάριο άλλης γυναίκας ή σπέρμα άλλου άνδρος. Δυνατότητα κυοφορίας του εμβρύου από τρίτη γυναίκα. Δυνατότητα παραγγελίας βρεφών¹. Μια γκάμα πολυάριθμων επιλογών υπήρχε στο τραπέζι για πελάτες που επιζητούσαν βιολογικούς απογόνους, οι οποίοι σταδιακά απεμπόλησαν το στίγμα του «υπογόνιμου» και σήμερα φιγουράρουν κυρίως ως καταναλωτές μιας σχετικά νέας και ευρείας «αναπαραγωγικής» αγοράς, ταξιδεύοντας από χώρα σε χώρα προς άγναν γενετικού υλικού (με προδιαγραφές).

Ο κύκλος αγώνων των γυναικείων κινημάτων στη δεκαετία του '70 και αντεπίθεσης του κεφαλαίου τα επόμενα χρόνια εξηγεί ικανοποιητικά πολλά από τα σημερινά φαινόμενα. Η συνολική ανακατασκευή της βιολογικής αναπαραγωγής που τέθηκε σε κίνηση υπό τον έλεγχο του κεφαλαίου και με εργαλείο τις τεχνολογίες αναπαραγωγής από το '80 και μετά², δεν γκρέμισε απλώς την αυτονομία που διεκδίκησαν οι γυναίκες για τα σώματά τους. Δεν συντέλεσε μόνο στο κομμάτισμα του γυναικείου σώματος σε εμπορεύσιμα κύτταρα. Αλλά, σε ό,τι αφορά το θέμα μας, η αόρατη γυναικεία εργασία της εγκυμοσύνης³, για την οποία μίλησαν φεμινίστριες τη δεκαετία του '70, «επικυρώθηκε» από τα αφεντικά και τους νόμους τους με τους χειρότερους όρους που μπορούσε να φανταστεί το γυναικείο κίνημα. Πιο συγκεκριμένα, η ικανότητα συγκεκριμένων πληθυσμών γυναικών να αναπαράγουν μετατράπηκε με τη βία σε μια εργατική δύναμη πρόσφορη για εκμετάλλευση, έξω φυσικά από κάθε έννοια... εργατικού δικαίου, για λογαριασμό λευκών πρωτοκοσμικών γυναικών από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Γυναικείοι πληθυσμοί που δεν έχουν τίποτε άλλο να πουλήσουν παρά αυτή την ικανότητα λειτουργούν ως καύσιμο στις νέες καπιταλιστικές μηχανές αποικισμού της αναπαραγωγής. Στρατιές προλετάρων γυναικών που έχουν πεταχτεί στο περιθώριο της παγκόσμιας καπιταλιστικής ανάπτυξης, γυναίκες που έχουν απωλέσει κάθε κοινωνική δύναμη και υπόσταση μέσα στον καπιταλιστικό καταμερισμό της εργασίας στελεχώνουν τις χαμηλές βαθμίδες των υπηρεσιών αναπαραγωγής, αποτελώντας ζωντανό παράδειγμα του πώς η δουλεία μπορεί να συνδυαστεί με την υψηλή τεχνολογία.

Καθώς λοιπόν μέσα από τις τεχνολογίες εξωσωματικής γονιμοποίησης διαμορφώνονταν οι ανά-

1 Η παραγγελία και εμπορία βρεφών δεν αποτελεί προϊόν της τεχνολογίας εξωσωματικής γονιμοποίησης, αποτελεί ωστόσο προϊόν των ίδιων δικτύων εκμετάλλευσης γύρω από το εμπόριο ωαρίων. Άλλωστε οι πελάτες εδώ είναι συνήθως εκείνοι που έχουν αποτύχει προηγουμένως να αποκτήσουν απογόνους μέσα από μεθόδους εξωσωματικής αναπαραγωγής.

2 Για το πώς το κεφάλαιο από τα τέλη της δεκαετίας του '70 επιστράτευσε ένα πλέγμα τεχνολογικών ρυθμίσεων για να φέρει υπό τον έλεγχό του το πεδίο της ανθρώπινης αναπαραγωγής, δες την εισήγηση από την εκδήλωση που οργάνωσε η γυναικεία ομάδα no woman's land το 2006 με τίτλο "Το γυναικείο σώμα κομματιάζεται". Διατίθεται στο έντυπο "εισηγήσεις των ανοιχτών συνελεύσεων με την υποστήριξη της federaction, 2005-2006" στην κατάληψη της Λέσχης Κατασκόπων του 21ου αιώνα.

3 Για τον κεντρικό ρόλο της γυναικείας εργασίας (γέννηση, ανατροφή των παιδιών, οικιακή εργασία) μέσα στον καπιταλισμό βλ. Mariarosa Dalla Costa, Selma James, *Η δύναμη των γυναικών και η κοινωνική ανατροπή* (μτφρ. no woman's land), Αθήνα, 2008.

γκες γι' αυτή τη νέα εργατική δύναμη (τη μίσθωση της μήτρας, την παροχή ωαρίων), ήδη από τη δεκαετία του '80 σε περιοχές του λεγόμενου τρίτου κόσμου (νοτιοανατολική Ασία, Λατινική Αμερική) τεράστιες δεξαμενές ανθρώπινου θηλυκού δυναμικού μετατράπηκαν σε πεδίο εκμετάλλευσης γύρω από πειραματισμούς σε φάρμακα, ορμονικά σκευάσματα, μεθόδους αντισύλληψης και στείρωσης. Ήδη λειτουργούσαν μέθοδοι ελέγχου και αξιοποίησης της «περίσσειας» των πληθυσμιακών στρωμάτων, στην οποία τα αφεντικά έχουν προσδώσει ως και σήμερα το «απειλητικό» όνομα «υπερπληθυσμός». Ήδη λοιπόν οι προϋποθέσεις του νέου υποδείγματος της αναπαραγωγής ήταν ανοικτές.

Αν αυτός ήταν χοντρικά ο γεωγραφικός χάρτης της εκμετάλλευσης των γυναικών μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80, στις αρχές του '90 βρέθηκε να ενσωματώνει επιπλέον μια τεράστια περιοχή: ολόκληρη την Ανατολική Ευρώπη μετά την κατάρρευση των καθεστώτων της. Αυτή η τεράστια σημασία ιστορική εξέλιξη δημιούργησε φαινόμενα άγριας πρωταρχικής συσσώρευσης, όπως ήταν η βίαιη μετατροπή χιλιάδων γυναικών από τις χώρες αυτές σε πόρνες και οικιακές δούλες στις δυτικές μητροπόλεις. Τα τελευταία δε χρόνια και σε αναπαραγωγικές μηχανές.

Οι κρατικές στρατηγικές που κατέστησαν παράνομη τη μετανάστευση κάθε άλλο παρά εμπόδισαν την άνθιση του αναπαραγωγικού εμπορίου στην Ευρώπη. Η παρανομοποίηση των μεταναστριών στην Ελλάδα αλλά και αλλού αποτέλεσε προνομιακό πεδίο για την ανάπτυξη του εμπορίου ωαρίων, κατέστησε άμεση, ευέλικτη και φτηνή την απόσπαση ωαρίων από σώματα πειθαρχημένα -στην πλειοψηφία τους- στη βία της πορνικής αγοράς και στους εκβιασμούς των μαφιών. Και ιδού πώς η Ελλάδα, από τόπο στον οποίο χιλιάδες γυναίκες από την Ανατολική Ευρώπη ρίχτηκαν στη σεξουαλική βιομηχανία, εξελίχτηκε και σε πόλο έλξης δυτικών ζευγαριών με 60 κλινικές εξωσωματικής γονιμοποίησης στην επικράτειά της, οι οποίες διαφημίζονται για την ικανότητα «άμεσης εξεύρεσης ωαρίων».

Σωματέμποροι με άσπρες μπλούζες

Έχει ενδιαφέρον το πώς η «δωρεά ωαρίων» είναι διαδεδομένη στο λεξιλόγιο και το πώς διαφημίζεται από τις κλινικές εξωσωματικής γονιμοποίησης, την ίδια στιγμή που κανείς σχεδόν δεν πιστεύει σε αυτήν. Και ο πιο άσχετος να ερωτηθεί θα απαντήσει εύλογα ότι καμιά γυναίκα δεν ξυπνάει το πρωί και αποφασίζει έτσι απλά να «δωρίσει» τα ωάρια της, ότι καμιά γυναίκα δεν μισθώνει τη μήτρα της για αλτρούστικούς λόγους. Κατά τη γνώμη μας, η λεγόμενη δωρεά ωαρίων έχει επίμονα δουλευτεί από το ιατρικό σύμπλεγμα και υιοθετηθεί από την πελατεία, προκειμένου να συγκαλυφθεί η άμεση και βίαιη εκμετάλλευση συγκεκριμένων υποκειμένων που ναι, μπορεί να λαμβάνει χώρα μέσα σε ιατρικά εργαστήρια υψηλής τεχνολογίας.

Αυτό που δεν ομολογούν ανοιχτά οι κλινικές και οι γιατροί που ειδικεύονται σε τεχνικές εξωσωματικής αναπαραγωγής είναι ότι οφείλουν να έχουν σε ποσότητα γενετικό υλικό έτοιμο προς χρήση για τους πελάτες τους. Πράγμα το οποίο σημαίνει πως πρέπει να έχουν πρόσβαση σε πληθυσμούς γυναικών στους οποίους έχει εξασφαλιστεί εκ των προτέρων η εκμετάλλευση της ικανότητάς τους να παράξουν αυτό το γενετικό υλικό. Κι αυτό, στην εποχή που ζούμε, σημαίνει ότι στο λευκό και αποστειρωμένο ιατρικό μας σύμπαν τον τελευταίο καιρό έχουν γίνει εξαιρετικά σύνθετες ζυμώσεις. Για την ακρίβεια σημαίνει πως οι σχέσεις μεταξύ γιατρών και κυκλωμάτων διακίνησης και εκμετάλλευσης γυναικών δεν είναι ούτε σενάριο τραβηγμένο από τα μαλλιά, ούτε επιστημονική φαντασία. Άλλωστε, η μαφιοζοποίηση της ελληνικής κοινωνίας είναι γεγονός: δικηγόροι, πολιτικοί, μπάτσοι, γαιοκτήμονες, ταξιτζήδες και φορτηγατζήδες, όλοι τους έχουν παρελάσει στην ντόπια ειδησεογραφία ως μέλη εγκληματικών δικτύων. Οι γιατροί θα έλειπαν από τούτη τη λαμπρή παράτα των καθαυμένων;

Το γεγονός όμως ότι πάνω σε αυτό το νέο υπόδειγμα αρθρώνονται οι μαφίες και τα οργανωμένα κυκλώματα διακίνησης ανθρώπων δεν πρέπει να το αντιμετωπίζουμε ως ένα καρκίνωμα που προέκυψε στον υγιή κατά τα άλλα κορμό της τεχνητής αναπαραγωγής· αλλά ως τη βίαιη διαδικασία υπαγωγής των κοινωνικών σχέσεων στη νέα οικονομία της εκμετάλλευσης και ανακατασκευής της βιολογικής αναπαραγωγής. Συνοψίζοντας: οι σύγχρονες τεχνολογίες αναπαραγωγής απαιτούν ωάρια και δανεικές μήτρες. Πολλά ωάρια, πολλές δανεικές μήτρες. Πώς μπορεί να εξασφαλιστεί σήμερα η διαρκής προμήθειά τους, από τη στιγμή που οι κοινωνικές σχέσεις γύρω από την αναπαραγωγή εξακολουθούν να «υστερούν» σε σχέση με τις νέες τεχνολογικές δυνατότητες; Πώς θα βρεθούν εκείνοι οι πληθυσμοί γυναικών

που θα στελεχώσουν τις ανάγκες των νέων μεθόδων αναπαραγωγής; Η απάντηση που δίνεται σήμερα είναι αυτή: με τη βία. Το απαραίτητο συστατικό σε κάθε νέο καπιταλιστικό κύκλο συσσώρευσης. Ακριβώς τέτοιος είναι ο ρόλος των μαφιών, του οργανωμένου εγκλήματος, τέτοια είναι η χρησιμότητά τους: το ότι μπορούν και αναλαμβάνουν στις μέρες μας εργολαβικά τη βίαιη υπαγωγή γυναικών στο νέο υπόδειγμα.

Πριν αρχίσουμε την τεκμηρίωση όσων είπαμε παραπάνω θεωρούμε σημαντικό να εξηγήσουμε λίγο καλύτερα γιατί επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε έναν σημαντικό όρο για την μπροσούρα, την «πρωταρχική συσσώρευση». Η έννοια της πρωταρχικής συσσώρευσης είναι γνωστή ως εκείνη η μακράς διαρκείας ιστορική διαδικασία (συγκεκριμένα από τα τέλη του 15ου αιώνα), κατά την οποία η μεγαλύτερη μάζα του παραγωγικού πληθυσμού στην ευρώπη «πήρε με τη βία διαζύγιο» από τα μέσα παραγωγής και μετατράπηκε στη φιγούρα του μισθωτού, «ελεύθερου εργάτη», ο οποίος το μόνο που έχει να πουλήσει πια είναι η εργατική του δύναμη. Στο κείμενό μας χρησιμοποιούμε τον όρο αυτό συνειδητά, γιατί θεωρούμε ότι αυτή η διαδικασία δεν εξαντλήθηκε όταν συνέβη μια φορά, κατά την άνοδο του καπιταλισμού, αλλά συμβαίνει και σήμερα που μιλάμε (αυτό δεν το σκεφτήκαμε μόνες μας βέβαια, δείτε και τη βιβλιογραφία της μπροσούρας).

«Η πρωταρχική συσσώρευση είναι η ιστορική προϋπόθεση αλλά και η συστατική βάση των καπιταλιστικών σχέσεων», λέει ο Werner Bonefeld (στο *The permanence of Primitive Accumulation*). Και αυτό που εννοεί για το σήμερα είναι πως το κεφάλαιο δεν μπορεί να επιβιώσει εάν δεν ανοίγει συνέχεια νέους κύκλους συσσώρευσης, δηλαδή νέα πεδία εκμετάλλευσης, νέες σχέσεις ή νέες δυνατότητες –π.χ. νέες τεχνολογίες. Για να το πετύχει αυτό θα πρέπει συνέχεια να «κάνει τόσο μια εκτεταμένη ιδιοποίηση νέων πηγών και νέας εργατικής δύναμης, όσο και μια επέκταση των καπιταλιστικών σχέσεων» (Midnight Notes Collective, *The New Enclosures*, 1990). Η περίπτωση της νέας εγκληματικής οικονομίας των υπηρεσιών αναπαραγωγής για την οποία μιλάμε σε αυτή τη μπροσούρα είναι ένα παράδειγμα του πώς το κεφάλαιο καταφέρνει να «περιφράξει» τον τομέα της κοινωνικής αναπαραγωγής και να τον ιδιοποιηθεί με βία, αφαιρώντας από τις γυναίκες τον έλεγχο, τη γνώση και την αυτοδιάθεση του σώματός τους. Δεν είναι τυχαίο ότι οι νέες τεχνολογίες αναπαραγωγής συνδέονται λοιπόν άμεσα με το νέο αυτό κύκλο πρωταρχικής συσσώρευσης. Και ως αποτέλεσμα, οι γυναίκες που εμπλέκονται σε αυτούς τους τομείς εργασίας θα πρέπει να προσαρμοστούν στις νέες απαιτήσεις του κεφαλαίου.

Παρακάτω εκθέτουμε μια πιο τεκμηριωμένη άποψη αυτής της νέας εγκληματικής οικονομίας. Εκτίθενται οι ντόπιες και διεθνείς διαστάσεις του αναπαραγωγικού εμπορίου και στη συνέχεια παρατίθεται μια γενική εικόνα της παγκόσμιας γεωγραφίας της καταναγκαστικής πορνείας, αλλά και του ρόλου των κρατών και των ΜΚΟ στην εκμετάλλευση των εργατριών του σεξ. Και τα δύο ζητήματα εμφανίζουν, όπως είπαμε παραπάνω και θα δούμε παρακάτω, δομικές αντιστοιχίες. Κοινά δίκτυα, κοινές διαδρομές, κοινή μεθοδολογία...

ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Μαθήματα παγκόσμιας γεωγραφίας

Η παγκόσμια γεωγραφία του αναπαραγωγικού εμπορίου αποτυπώνει μια ιστορία που ξέρουμε από παλιά: οι ζωές των υπηκόων είναι ιεραρχημένες ανάλογα με την κοινωνική τάξη, το φύλο, τη φυλή και τη γεωπολιτική θέση του κράτους που ανήκουν. Η ανομοιόμορφη νομοθεσία των κρατών σχετικά με τις δότριες ωαρίων αποτελεί απαραίτητη συνθήκη για την οργάνωση των δικτύων διακίνησης γενετικού υλικού και είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διατίμηση των σωμάτων και της αναπαραγωγικής ικανότητας των γυναικών που κατοικούν σε διάφορα σημεία του πλανήτη. Κλινικές με έδρα στη δυτική Ευρώπη ή στις Η.Π.Α. ανοίγουν παραρτήματα στην Ανατολική Ευρώπη - όπου οι περισσότερες χώρες δεν έχουν νόμους για τις δότριες- για να προμηθεύσουν με ωάρια τους πελάτες τους. Δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα: η κλινική εξωσωματικής γονιμοποίησης Kinderwunschzentrum με έδρα τη Βιέννη, όπου απαγορεύεται η «δωρεά» ωαρίων, στέλνει τους πελάτες της στη Μπρατισλάβα- μόλις 60χλμ από τη Βιέννη- εκμεταλλευόμενη την έλλειψη σχετικού νομικού πλαισίου στη Σλοβακία, ενώ στην ιστοσελίδα του το Jinemed Hospital της Ισταμπούλ αναφέρει ότι επειδή στην Τουρκία απαγορεύεται η «δωρεά» ωαρίων και γαμετών, η κλινική αναλαμβάνει να προετοιμάσει τους πελάτες για να τους στείλει να τα πάρουν σε κλινικές της Ελλάδας και της Κύπρου.

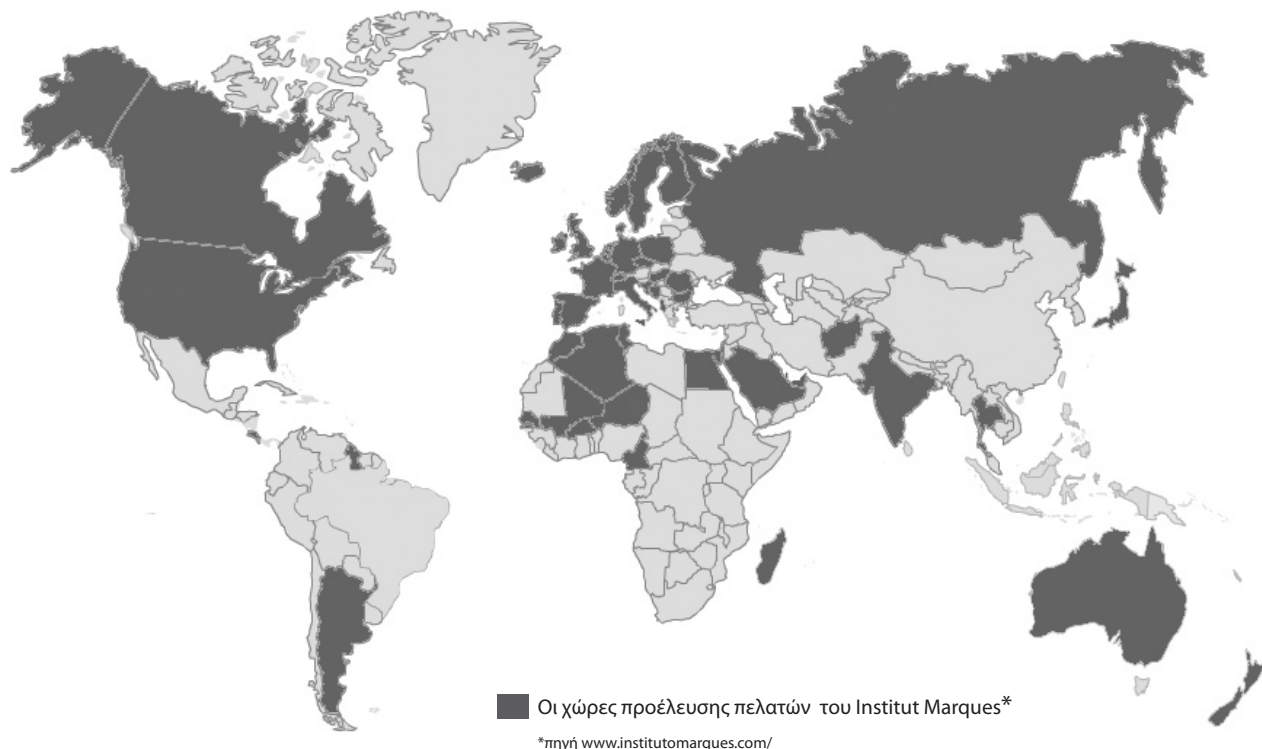
Κύπρος: γιατροί έτοιμοι για όλα

Το 1992 ο Κύπριος εμβρυολόγος Κρίνος Τροχούδης, ιδρυτής της κλινικής Pedieos IVF Center στη Λευκωσία, δοξάστηκε στο βιβλίο Guinness γιατί πέτυχε την εγκυμοσύνη μιας γυναίκας 49 ετών και 54 ημερών με τη μέθοδο της εξωσωματικής γονιμοποίησης. Μετά από αυτή την επιτυχία, η Κύπρος έγινε γνωστός προορισμός του αναπαραγωγικού τουρισμού με πελάτες από το Ισραήλ, την Ευρώπη και όλο τον κόσμο και τη φήμη ότι εκεί υπάρχουν γιατροί που δεν γνωρίζουν... όρια. Οι κυπριακές κλινικές εξωσωματικής γονιμοποίησης προσφέρουν μια μεγάλη γκάμα υπηρεσιών, ακόμα και κάποιες που είναι απαγορευμένες αλλού, όπως η επιλογή του φύλου του εμβρύου. Όσον αφορά στο εμπόριο ωαρίων, προσφέρουν ανταγωνιστικές τιμές: στις Η.Π.Α., για την πλήρη υπηρεσία της εμφύτευσης ωαρίου- που περιλαμβάνει την αγορά του ωαρίου, τη δουλειά στο εργαστήριο, τη διαδικασία της εξωσωματικής- το κόστος μπορεί να φτάσει τα 40.000 δολάρια, την ίδια στιγμή που στην Κύπρο η πελάτισσα ξεμπερδεύει με 8.000 δολάρια, καθώς Ουκρανές, Ρωσίδες και Ρουμάνες, αφότου περάσουν από εντατική χορήγηση ορμονών για να επιτευχθεί η διέγερση των ωοθηκών τους στις χώρες τους, φτάνουν στο νησί για να πουλήσουν τα ωάρια τους για μερικά κατοστάρια. Αντίθετα, οι Αμερικανίδες, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και το βιογραφικό τους, μπορεί να τα πουλήσουν μέχρι και για 50.000 δολάρια.

Η περίπτωση του International IVF & PGD ή αλλιώς Petra Clinic, μιας κλινικής υποβοηθούμενης αναπαραγωγής κοντά στη Λεμεσό, έγινε γνωστή όταν κλείστηκε από το Υπουργείο Υγείας της Κύπρου στις 14 Μαΐου 2010 γιατί λειτουργούσε χωρίς άδεια. Κατά τη διάρκεια των ερευνών που ακολούθησαν, τρεις γυναίκες από τη Ρωσία και την Ουκρανία δήλωσαν στην αστυνομία ότι για να «προσφέρουν» τα ωάρια τους εκεί πληρώθηκαν 1000 με 1500 ευρώ. Η κλινική ήταν παράρτημα ινστιτούτου στο Σικάγο και στην ιστοσελίδα της περιλάμβανε λίστα με πληροφορίες για τις δότριες ωαρίων: «No 17P, 23 ετών, 1.75 ύψος, 59kg, καφέ μαλλιά-μάτια, καλλιτέχνης, απόφοιτος πανεπιστημίου. Ομάδα αίματος β-θετικό. Φτάνει στο νησί στις 10/2, έτοιμη για ωοληψία».

Ισπανία: ωάρια πάντα έτοιμα προς πώληση

Η Ισπανία είναι αγαπημένος προορισμός του αναπαραγωγικού τουρισμού από τα μέσα της δεκαετίας του '80. Το Institut Marques στη Βαρκελώνη το 2009, δύο χρόνια μετά την απαγόρευση πληρωμής των

δοτριών στη Βρετανία, άνοιξε γραφείο στο Λονδίνο και προσφέρει το πλήρες πακέτο υπηρεσιών με 37.000 δολάρια για τρεις κύκλους εξωσωματικής γονιμοποίησης. Το ρεύμα των πελατών που συρρέουν στην κλινική είναι τόσο μεγάλο που η κλινική έχει μονίμως στη διάθεσή της γυναίκες υπό εντατική χορήγηση ορμονών. «Καμιά φορά μπορεί να χάσουμε ωάρια αν δεν υπάρχει πελάτισσα, όμως αντισταθμίζουμε. Μπορούμε να εγγυηθούμε τη σταθερή προμήθεια [ωαρίων]», δηλώνει ο εμβρυολόγος Josep Oliveras⁴. Οι δουλιές της κλινικής σκοντάφτουν λίγο πάνω στον ισπανικό νόμο που απαγορεύει στους ασθενείς να επιλέγουν τα χαρακτηριστικά της δότριας, και γι' αυτό η επιλογή των χαρακτηριστικών βρίσκεται στη διακριτική ευχέρεια του γιατρού. Οι κλινικές έχουν δικαίωμα να παρουσιάζουν με κάποια γενικά χαρακτηριστικά τις δότριές τους, γι' αυτό και ψάχνουν δότριες μεταξύ των φοιτητριών, ώστε να μπορούν να διαφημίσουν ότι τα ωάρια τους προέρχονται από μορφωμένες γυναίκες. Η μεγαλύτερη όμως δεξαμενή ωαρίων της Ισπανίας είναι οι μετανάστριες από τη Νότια Αμερική και την Ανατολική Ευρώπη, πολλές από τις οποίες είναι χωρίς χαρτιά στη χώρα.

Το παράδειγμα της Elite IVF

Ο παγκόσμιος χάρτης του αναπαραγωγικού εμπορίου στο τραπέζι του manager

Η Elite IVF είναι μια εταιρεία που ιδρύθηκε το 2004 με έδρα στην Ελβετία και παραρτήματα ή συνεργαζόμενες κλινικές στη Βρετανία, τον Καναδά, την Κύπρο, το Ισραήλ, το Μεξικό, τη Ρουμανία και τις Η.Π.Α. Αντίθετα με τις απλές κλινικές που έχουν πιο επικεντρωμένη τοπικά δράση, η εταιρεία αυτή αναλαμβάνει συνολικά το project της απόκτησης παιδιού, με βάση... τις ευκαιρίες που μπορεί να προσφέρει στη διαδικασία κάθε γωνιά του πλανήτη: την επιλογή της χώρας στην οποία θα πραγματοποιηθεί το κάθε βήμα -με βάση τις νομικές δυνατότητες και τους περιορισμούς που ισχύουν σε κάθε κράτος-, την εξεύρεση δότριας ή παρένθετης μητέρας με όποια φυλετικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά επιθυμούν οι πελάτες και στις καλύτερες τιμές, μέχρι και τη reservation της διαμονής των πελατών στα διάφορα ταξίδια τους με τον πολυπόθητο σκοπό της απόκτησης βιολογικού απογόνου.

4 Unpacking the Global Human Egg Trade, www.fastcompany.com.

Στην ιστοσελίδα της παρουσιάζει με λεπτομέρεια τις υπηρεσίες που προσφέρει:

- **Δωρεά ωαρίων και σπέρματος** - δότες/δότριες αποδεδειγμένης γονιμότητας, ποικιλία εθνοτικής καταγωγής και εξωτερικών χαρακτηριστικών
- **Επιλογή δότη/δότριας** - διακεκριμένοι ή επώνυμοι δότες/δότριες
- **Παρένθετη μητρότητα** - έτοιμες λύσεις: στρατολόγηση/ταίριασμα της παρένθετης, όλα νόμιμα, υλικοτεχνική και ιατρική υποστήριξη
- **Συμβουλευτική από γιατρούς σε διεθνές επίπεδο**
- **Κατάφυξη ωαρίων, σπέρματος, εμβρύων** - 97% βιωσιμότητα
- **Προεμφυτευτικός έλεγχος εμβρύου** - διασφάλιση ότι το έμβρυο δεν θα έχει γενετικές ή χρωμοσωμικές ανωμαλίες
- **Επιλογή φύλου του εμβρύου**
- **Δωρεά εμβρύων**- οι γονείς που έχουν πετύχει μια εγκυμοσύνη μέσω της Elite IVF δίνουν σε χαμηλές τιμές τα έμβρυα που τους περίσσεψαν σε άλλους πελάτες

Και δεν ξεχνά να δώσει τις απαραίτητες πληροφορίες για το «προϊόν», τα χαρακτηριστικά των δοτριών:

- **Ηλικίας μεταξύ 18 και 34 χρονών, με μέσο όρο τα 24**
- **Ποικιλία εθνοτικής καταγωγής** (Ευρωπαίες, Λατινοαμερικάνες, Μεσογειακές, από τη Μέση Ανατολή, Ασιάτισσες)
- **Εμφανίσιμες**
- **Απόφοιτες πανεπιστημίου στις περισσότερες περιπτώσεις**
- **Αποδεδειγμένης γονιμότητας**
- **Άριστης υγείας βάσει έγκυρων αποτελεσμάτων ιατρικής διάγνωσης**

Το δίκτυο της Elite IVF «παράγει» ετησίως 200 ως 400 παιδιά. Ο David Sher, ιδρυτής και υπεύθυνος της εταιρείας, δηλώνει ότι το μέλλον ανήκει στο σχεδιασμό μωρών (designer babies) και παραπέμπει στην πρόταση που του έκανε ένας επενδυτής που ενδιαφέρθηκε να συνεργαστεί με την Elite IVF: «*Παρένθετες [μητέρες] στην Ασία θα κυκλοφορούν γονιμοποιημένα ωάρια super-δοτριών από την Αμερική- δηλαδή μοντέλων με υψηλά SAT 5 σκορ και πτυχία με κύρος, με αμοιβή 100.000 δολάρια για τα ωάρια τους. Αυτά τα μωρά θα μπορούσαν να πουληθούν για 1 εκατομμύριο δολάρια το ένα*»⁶.

Μπορεί να μοιάζει ταινία επιστημονικής φαντασίας, αλλά νομίζουμε ότι τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν ξεκάθαρα ότι η θετική ευγονική⁷ είναι εγγενές και δομικό χαρακτηριστικό του αναπαραγωγικού εμπορίου. Μια πελάτισσα έχοντας πρόσβαση σε γενετικά στοιχεία της δότριας ωαρίων («ψηλή, ξανθιά, 1.85», ιατρικό ιστορικό) ή ακόμα και τους σχολικούς της βαθμούς, διεκδικεί να έχει λόγο στο γενετικό υλικό του απόγονου της, δηλαδή να κάνει ευγονικές επιλογές για το παιδί που πρόκειται να γεννηθεί. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της «Perfect Match», μιας εταιρείας-μεσάζουσας στην πώληση ωαρίων, η οποία έβαζε ειδικές διαφημίσεις σε εφημερίδες των καλύτερων πανεπιστημίων των ΗΠΑ, γνωστών ως «Ivy League», και έταζε μέχρι και \$50.000 για τα ωάρια των αποφοίτων⁸. Κάθε άλλο παρά τυχαίο είναι επίσης ότι οι περισσότερες γυναίκες που πουλούν τα ωάρια τους, σε τιμές πολύ χαμηλότερες βέβαια, που κυμαίνονται από 600 ως 1400 ευρώ, έρχονται από την Ανατολική Ευρώπη, καθώς πληρούν τα ευρωπαϊκά standard ομορφιάς. Αντίθετα, οι περισσότερες γυναίκες που νοικιάζουν τη μήτρα τους και γίνονται παρένθετες μητέρες προέρχονται από χώρες όπως η Ινδία μιας και οι σχετικές υπηρεσίες εκεί είναι αφενός φθηνές, αφετέρου τα γενετικά χαρακτηριστικά του εμβρύου δεν επηρεάζονται από τα χαρακτηριστικά της γυναίκας που το κυοφορεί.

5 SAT Reasoning Test (Scholastic Aptitude Test ή Scholastic Assessment Test): τεστ για την εισαγωγή στο πανεπιστήμιο στις ΗΠΑ.

6 «Unpacking the Global Human Egg Trade», www.fastcompany.com.

7 Η θετική ευγονική είναι η συνέχεια της «παλαιάς ευγονικής», αφότου οι πρακτικές των ναζι πέρασαν από το δημόσιο και επιστημονικό λόγο στην αφάνεια. Όμως η ιδεολογία της ευγονικής δεν αδράνησε ουσιαστικά ποτέ, προπαγανδίζεται σήμερα όλο και αυξανόμενα, μόνο με διαφορετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά: δεν φαίνεται να αποτελεί εφαρμογή που έρχεται από τα πάνω, ούτε να εμπεριέχει την θανάτωση ή τον εunuχισμό των «προβληματικών ατόμων». Πλασάρεται ως «θετική επιλογή» των ατόμων και βέβαια ως εμπόρευμα.

8 Donna Dickenson, *Body Shopping: The Economy Fuelled by Flesh and Blood*, One World Publications, 2008.

Στο σημείο όπου το αναπαραγωγικό εμπόριο συναντά το σεξουαλικό εμπόριο, είναι εμφανές ότι οι πληθυσμοί των γυναικών αφενός είναι κοινοί, αφετέρου επιλέγονται με βάση και ευγονικά κριτήρια. Στη Νότια Αμερική και τη Σρι Λάνκα γυναίκες έχουν εκδοθεί ειδικά για αναπαραγωγικούς σκοπούς, ενώ είναι πολλές οι αναφορές στη Γουατεμάλα για εμπορία βρεφών μετά την σκόπιμη πρόκληση εγκυμοσύνης εκδιδόμενων γυναικών από δυτικούς πορνοπελάτες, έτσι ώστε τα χαρακτηριστικά του παιδιού να είναι πιο ανοιχτόχρωμα⁹.

Ελλάδα: μια κουράδα τόπος έχει αρκετό χώρο για μια πρώτης τάξης μπίζνα

Στις 20 Ιουνίου 2008 διαβάζουμε στην εφημερίδα «Έθνος» ότι αποκαλύφθηκε κύκλωμα εμπορίας ωαρίων στα Χανιά με θύματα δυο νεαρές Ρουμάνες, μετά από έφοδο της αστυνομίας σε διαμέρισμα όπου κρατούνταν. Σύμφωνα με την εφημερίδα, οι κοπέλες είχαν μεταφερθεί από ζευγάρι ομοεθνών τους στην Κρήτη για να βρουν δουλειά σε καφενείο. Κρατήθηκαν δεκαπέντε μέρες κλειδωμένες στο διαμέρισμα και όταν άρχισαν να διαμαρτύρονται τους ανακοινώθηκε ότι πρέπει να βγουν στην πορνεία για να ξεπληρώσουν τα έξοδα του ταξιδιού και της διαμονής τους στη χώρα. Αφού αντιστάθηκαν, το ζευγάρι τις μετέφερε σε ιδιωτική κλινική στην πόλη των Χανίων όπου τις εξέτασε γυναικολόγος προκειμένου να διαπιστώσει αν είναι κατάλληλες να υποβληθούν σε χορήγηση ορμονών με σκοπό την πολλαπλή παραγωγή ωαρίων τα οποία, όπως δήλωσε στην εφημερίδα ο διοικητής της ασφάλειας Χανίων, θα πωλούνταν στη συνέχεια από 600 ως 2.000 ευρώ το καθένα, ανάλογα με την ποιότητά τους. Μόνο η μία κρίθηκε κατάλληλη και μεταφέρθηκε σε σπίτι όπου της χορηγήθηκαν ενέσεις ορμονών. Η κοπέλα σε λίγες μέρες θα ήταν έτοιμη για την ωοληψία. Βρέθηκε τελικά από την αστυνομία σε κακή σωματική και ψυχολογική κατάσταση.

Στις 20 Σεπτεμβρίου 2010 στην «Ελευθεροτυπία», διαβάζουμε για μια ακόμη εμφάνιση αυτής της «*άγνωστης μορφής του οργανωμένου εγκλήματος που καλλιεργείται στον κόλπο της βιομηχανίας των εξωσωματικών γονιμοποιήσεων και δραστηριοποιείται τουλάχιστον τα τελευταία τέσσερα χρόνια στη Ελλάδα*». Το άρθρο αναφέρεται στις συλλήψεις μελών κυκλώματος (μεταξύ αυτών και ο διακεκριμένος γυναικολόγος που λέγαμε στην εισαγωγή), που στις αρχές Νοεμβρίου του 2009 προσέγγισαν μια 23χρονη Βουλγάρα και την έπεισαν να έρθει στην Ελλάδα για να εργαστεί. Τη μετέφεραν οδικώς και αφού της αφαιρέσαν τα ταξιδιωτικά της έγγραφα την πούλησαν σε έναν άντρα έναντι 1.800 ευρώ. Εκείνος, με τη χρήση σωματικής και ψυχολογικής βίας την ανάγκασε να εκδίδεται σε ξενοδοχεία και στον δρόμο, παρακρατώντας της όλα τα χρήματα, και στη συνέχεια τη μετέφερε σε κλινική υποβοηθούμενης αναπαραγωγής των βορείων προαστίων. Εκεί την παρέλαβε ο γυναικολόγος και, αφού την έβαλε να υπογράψει έγγραφα στα ελληνικά, επί 12 ημέρες της έκανε ενέσεις ορμονών. Ο γιατρός κατηγορήθηκε ότι της αφαιρέσε στην κλινική οκτώ ώρια έναντι 2.000 ευρώ.

Δύο μέρες μετά, στις 22 Σεπτεμβρίου, η «Ελευθεροτυπία» αναφέρει ότι ο γιατρός αφέθηκε ελεύθερος με εγγύηση τριάντα χιλιάδικα και απαγόρευση εξόδου από τη χώρα. «*Είμαι ιατρός και όχι σωματέμπορας ούτε προαγωγός. Ούτε εγώ ούτε κανείς από τους συνεργάτες μου θα διανοούμεθα ποτέ να ανεχτούμε μη εκούσια δόση ωαρίων*», υποστήριξε. Επίσης, ανέφερε ότι η ωοληψία έγινε με τη θέληση της κοπέλας, ότι τηρούσαν ιατρικός φάκελος με τις εξετάσεις της, τον οποίο προσκόμισε, και ότι σε κάθε περίπτωση δινόταν στις γυναίκες η προβλεπόμενη από το νόμο αποζημίωση.

Ένα μήνα μετά, 22 Οκτωβρίου 2010, η «Ελευθεροτυπία» παρουσιάζει τη συνέντευξη μιας γυναίκας που, με την ευκαιρία της πρόσφατης «αποκάλυψης» της υπόθεσης εμπορίου ωαρίων, κατήγγειλε για δεύτερη φορά τη δική της εκμετάλλευση στην αστυνομία, αφού πριν από ένα χρόνο που είχε προσπαθήσει δεν έγινε πιστευτή.

«Δεν είχα ούτε να φάω όταν μια “γνωστή” μου μίλησε για μια “κλινική” που κάνει εξωσωματική γονιμοποίηση, όπου αγοράζουν ώρια και δίνουν 500-600 ευρώ». Μου πρότεινε να πάμε μαζί, για να βεβαιωθώ ότι όλα είναι νόμιμα και δεν διατρέχω κίνδυνο [...]. Σ' έναν όροφο απομονωμένο από τους άλλους, μας έδωσαν να υπογράψουμε κάτι χαρτιά. Δεν διάβαζα

9 Janice Raymonds, *Women as wombs: reproductive technologies and the battle over women's freedom*, Spinifex Press, 1993

ελληνικά, και ρώτησα τη νοσοκόμα που ήταν εκεί και μου είπε πως ήταν για εξετάσεις αίματος. Ρώτησα αν υπάρχει κίνδυνος, μου είπαν “κανένας”. Μου πήραν αίμα, μόνο για γενικές αίματος και αφροδίσια. Ο γιατρός θα μας ειδοποιούσε αν ήμουν κατάλληλη να δώσω ωάρια, ώστε να αρχίσω “θεραπεία” με ενέσεις ορμονών για έναν μήνα. Για “να μην τλαιπωρούμαι πολύ καιρό”, θα μου έδιναν αυξημένες δόσεις. Ήθελε να με βλέπει δύο φορές την εβδομάδα, όπου μου έκανε κολπική εξέταση και έδινε αίμα. Ζήτησα από τον φίλο της γνωστής μου, που ήταν μαζί της, μια προκαταβολή. Μου έδωσε 100 ευρώ για τσιγάρα, μια τυρόπιτα και για τη μετακίνησή μου. Μετά τις πρώτες ενέσεις, ξύπνησα με φρικτούς πόνους. Επισκέφθηκα τον γιατρό σε άθλια κατάσταση, ζητώντας να διακόψω. Μου είπε να μην ανησυχώ και όταν τελειώσει η θεραπεία, «θα ανακουφιστώ». Όταν, τρομαγμένη, είπα ότι θα τα παρατήσω, η “γνωστή” μου μου είπε ότι “*ήδη χρωστάω*” μερικές χιλιάδες ευρώ που κάνουν οι εξετάσεις και τα φάρμακα, αλλά ότι θα μπορούσα ίσως να τα “ξεπληρώσω” με βίζιτες. Είχε μείνει μόνο μία εβδομάδα και τρέμοντας το τράφικινγκ, στην κυριολεξία, δεν έκανα κιχ. Προς το τέλος της “θεραπείας” ένιωθα σαν να μην είναι πια δικό μου το σώμα μου. Σ’ αυτές τις μέρες πήρα τουλάχιστον 20 κιλά. Ο γιατρός είπε ότι “*είναι κατακράτηση υγρών και θα φύγει μετά τη λήψη των ωαρίων*”. Την ημέρα που μου πήραν τα ωάρια, ήταν μαζί και η άλλη κοπέλα. Μας είχαν πει ότι θα έκαναν τοπική νάρκωση, αλλά μας έκαναν ολική. Φεύγοντας μας είπαν ότι όταν περάσουν τρεις μήνες, μπορούμε να ξαναδώσουμε ωάρια. Όταν έδωσα τα ωάρια, ο πόνος άρχισε να υποχωρεί, αλλά είχα πια άλλα σοβαρότερα προβλήματα. Ξαναπήγα -μόνη, αυτή τη φορά- στην κλινική, ζητώντας στη ρεσεψιόν “*τον κ. ..., τον γιατρό που παίρνει ωάρια*”. Μια νοσοκόμα μου είπε ότι δεν ξέρει κάποιον ιατρό κ..., δεν ξέρει τι της λέω, ότι δεν με θυμάται και μου ζήτησε άγρια να φύγω. Ήταν η νοσοκόμα που μου είχε δείξει πώς να κάνω τις ενέσεις.

Πέρα από τη... δυσάρεστη πλευρά του εμπορίου ωαρίων, στη σκιά των «σκανδάλων» που «αποκαλύπτονται» γύρω από αυτό, η εξέχουσα θέση της Ελλάδας στη λίστα των χωρών που είναι γνωστές για την ευρεία χρήση μεθόδων εξωσωματικής γονιμοποίησης είναι δεδομένη. Με βάση τα στοιχεία, κάθε χρόνο το 1 ως 3% των παιδιών παγκοσμίως συλλαμβάνονται με ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή σε 1.000 ιδιωτικά κέντρα που υπάρχουν ανά την υφήλιο. **Όσον αφορά στην Ελλάδα, το ποσοστό αυτό κυμαίνεται μεταξύ 2 με 4%. Οι προσπάθειες (κύκλοι) τεχνητής γονιμοποίησης που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο στη χώρα κυμαίνονται από 12.000 ως και 15.000 και το κόστος κάθε προσπάθειας για το ζευγάρι είναι 1.500 με 3.000 ευρώ, συν τα φάρμακα.** Αθροιστικά, υπολογίζεται πως ο τζίρος της τεχνητής γονιμοποίησης είναι 24 με 35 εκατομμύρια ευρώ ετησίως, χωρίς τα φάρμακα, τα οποία -στην πλειοψηφία- καλύπτονται από τα ασφαλιστικά ταμεία.¹⁰

Από το 2005, οι ελληνικές εφημερίδες αναφέρονται στη διεθνή φήμη της χώρας ως παραδείσου της εξωσωματικής γονιμοποίησης. Στις 20 Σεπτεμβρίου 2010 γράφει το «Έθνος»: «**Μια νέα μορφή... τουρισμού εμφανίζεται τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας. Εκατοντάδες ζευγάρια από χώρες όπως η Αυστραλία, η Ιταλία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Αγγλία ή οι ΗΠΑ επισκέπτονται την Ελλάδα για να κάνουν εξωσωματική γονιμοποίηση και να αποκτήσουν παιδιά. Ένας από τους λόγους για τους οποίους καταφεύγουν στη χώρα μας -εκτός από τα υψηλά ποσοστά επιτυχίας των ελληνικών μονάδων και το προοδευτικό ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο- είναι οι αυξημένες πιθανότητες που έχουν στην Ελλάδα να βρουν ξένα ωάρια.**»

Υπάρχουν 60 κλινικές για εξωσωματική γονιμοποίηση στην Ελλάδα, φημισμένες για την ταχύτητα με την οποία μπορούν να βρουν ωάρια. «**Στην Ελλάδα, το 20% από τις δότριες είναι Ελληνίδες και το 80% ξένες, και είναι κοινό μυστικό ότι αμείβονται με το ποσό που έχει προσδιοριστεί από τον νόμο,** δηλώνει ο μαιευτήρας-γυναικολόγος Αλέξανδρος Τζεφεράκος¹¹.

«Στη χώρα μας έρχονται εκατοντάδες ζευγάρια αλλοδαπών, κυρίως τα τελευταία πέντε χρόνια, όχι μόνο προς αναζήτηση ωαρίων, αλλά και λόγω των πολύ καλών ποσοστών επιτυχίας που έχουν τα ελληνικά κέντρα. Η Ελλάδα στον τομέα της εξωσωματικής πάει καλά διεθνώς» και «στην Ελ-

10 Καθημερινή 25/03/07, *Εξωσωματική γονιμοποίηση: Πρόσδος και κέρδη*, του Κώστα Ονισένκο.

11 «Έθνος» 20/9/10, *Παράδεισος για επεμβάσεις εξωσωματικής η Ελλάδα*, του Γιάννη Φώσκολου.

ΧΑΡΤΗΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

λάδα υπολογίζεται πως γίνονται περίπου 15.000 εξωσωματικές τον χρόνο. Από αυτές εκτιμώ πως περίπου το 10% γίνεται με ξένα ωάρια». ¹²

Δρ Κώστας Πάντος (γνωστός για την ιδιωτική του κλινική Γένεσις)

Πρόκειται δηλαδή για έναν καλά οργανωμένο τομέα, με γυναίκες που ανά πάσα στιγμή είναι διαθέσιμες να υποβληθούν σε λήψη ορμονών, έτσι ώστε οι κλινικές να μπορούν ανά πάσα στιγμή να πουλήσουν ωάρια. Αν στην Ελλάδα υπάρχει ζήτηση για 6.000 ωάρια το χρόνο,¹³ καταλαβαίνει κανείς ότι χρειάζεται μια μεγάλη δεξαμενή γυναικών για να την καλύψει. Το θέμα είναι ποια θα μπει τζάμπα στη διαδικασία αυτή! Εμείς πάντως λέμε ότι καμία δεν είναι διατεθειμένη να παίρνει ορμόνες για δύο μήνες έτσι για την πλάκα της...

Η Ελλάδα λοιπόν αποτελεί έναν από τους παραδείσους αγοράς ωαρίων στον κόσμο. Πώς αλλιώς θα μπορούσε να είναι άλλωστε, δεδομένης της κομβικής θέσης της στα Βαλκάνια; Ας είμαστε ξεκάθαρες: ζούμε σε μια χώρα που κατέχει πρωταγωνιστική θέση στην παγκόσμια αγορά εμπορίου ωαρίων. Ζούμε στη χώρα αυτή που πέρα από τις Ελληνίδες, προσελκύει και Ευρωπαϊές πελάτισσες, των οποίων το αδι-αμφισβήτητο «δικαίωμα στην αναπαραγωγή» προστατεύει μια χαρά ο κρατικός μηχανισμός και το νομικό του οπλοστάσιο, με την αγαστή συνεργασία των διεθνών δικτύων διακίνησης γαμετών, οργάνων και σωματεμπορίας. Με άλλα λόγια δηλαδή, προστατεύεται το δικαίωμα να ορίσει το δυτικό γυναικείο σώμα εάν, πώς και πόσο θα πληρώσει την υποτίμηση ενός άλλου γυναικείου σώματος. Οι επίδοξες μητέρες στη Δύση δημιουργούν ζήτηση για ωάρια και μήτρες, με πρόσχημα το «δικαίωμα στη μητρότητα», και τα βρίσκουν βέβαια σε χαμηλές τιμές από γυναίκες πάνω στις οποίες έχουν οικοδομηθεί και διευρυνθεί τα διάφορα εργαλεία εκμετάλλευσης.

¹² Στο ίδιο.

¹³ Ο αριθμός αυτός υπολογίζεται ως εξής: από τους 15.000 κύκλους, το 10% γίνεται με «ξένα» ωάρια (βλ. παραπάνω), άρα έχουμε συνολικά ετησίως περίπου 1.500 κύκλους με «δωρισμένα» ωάρια. Πολλαπλασιάζουμε επί 4-8 ωάρια, όσα δηλαδή (με μετριοπαθείς μετρήσεις...) μπορούν να παραχθούν μετά από έναν κύκλο με ορμονοληψία, και έχουμε το λιγότερο 6.000 ωάρια ετήσια ζήτηση.

Το νομικό καθεστώς του αναπαραγωγικού εμπορίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα

Το 2004 η Ε.Ε. ψήφισε την Κοινοτική Οδηγία (2004/23/EK) «για τη θέσπιση προτύπων ποιότητας και ασφάλειας για τη δωρεά, την προμήθεια, τον έλεγχο, την επεξεργασία, τη συντήρηση, την αποθήκευση και τη διανομή ανθρώπινων ιστών και κυττάρων». Το 2006 ψηφίστηκαν δύο Οδηγίες για να συγκεκριμενοποιήσουν την εφαρμογή της Οδηγίας του 2004¹⁴. Τις τρεις αυτές ευρωπαϊκές Οδηγίες ήρθε να ενσωματώσει στο ελληνικό δίκαιο το προεδρικό διάταγμα του 2008¹⁵, το οποίο λέει ότι θεσπίζει «πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας για τους ανθρώπινους ιστούς και τα κύτταρα που προορίζονται για τις εφαρμογές στον άνθρωπο, ώστε να εξασφαλίζεται υψηλού επιπέδου προστασία της ανθρώπινης υγείας». Αυτά όσον αφορά στις ρυθμίσεις για τα επιστημονικά standard ασφάλειας στην υποβοηθούμενη αναπαραγωγή και τις περιφερειακές σε αυτή τεχνολογικές εφαρμογές. Η ουσία όμως των ρυθμίσεων που αφορά στο υπό ποιους όρους επιτρέπεται η «δωρεά» θεσμοθετήθηκε με το νόμο 3305 του 2005¹⁶ και έπειτα συγκεκριμενοποιήθηκε το 2008 με μια απόφαση της Εθνικής Αρχής¹⁷. Το 2005, το ελληνικό κράτος έλεγε ότι στόχος του ήταν να «προστατευθούν τα 250.000 - 300.000 ζευγάρια που αντιμετωπίζουν πρόβλημα υπογονιμότητας στη χώρα μας»¹⁸ δίχως, φυσικά, να κάνει καμία αναφορά στις δότριες ωαρίων.

Το νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα έχει λοιπόν ως εξής:

- Επιτρέπει την ελεύθερη διακίνηση ανθρώπινου γενετικού υλικού και γονιμοποιημένων ωαρίων μέσω δωρεάς, όπως υποχρεούνται και όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.
- Απαγορεύει την αγορά και την πώληση ωαρίων¹⁹. Επιτρέπει μόνο τη δωρεά τους από τη δότρια, η οποία μπορεί να λάβει αμοιβή για τα έξοδά της (π.χ. έξοδα μετακίνησης, διαμονής κλπ).
- Η δότρια πρέπει να κατοικεί στην Ελλάδα.
- Επιτρέπει τη γέννηση παιδιού με παρένθετη μήτρα.
- Για την παρένθετη μητρότητα απαιτείται οι εμπλεκόμενοι να κάνουν αίτηση στο δικαστήριο και να προσκομίζουν έγγραφη συμφωνία που θα λέει ότι η υπηρεσία θα δοθεί χωρίς αντάλλαγμα και ότι τα γονιμοποιημένα ωάρια, που θα εμφυτευθούν στη μήτρα της κυοφόρου, δεν θα ανήκουν στην ίδια.
- Δίνει στους γονείς τη δυνατότητα να επιλέξουν το φύλο του παιδιού τους, αλλά μόνο για την αποφυγή σοβαρής κληρονομικής νόσου.
- Θέτει ως όριο ηλικίας για την ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή και για την δότρια ωαρίων το 50ό έτος.

Οι ρυθμίσεις του 2005 και του 2008 συνδυαστικά είναι σημαντικές γιατί ορίζουν τις οικονομικές δαπάνες που επιτρέπεται να καλυφθούν για τη δωρεά ωαρίων από μια γυναίκα. Στη δότρια λοιπόν καταβάλλονται νοσηλευτικές δαπάνες κατά τη διάρκεια και μετά τη λήψη των ωαρίων, καθώς και δαπάνες που διενεργούνται εντός της ελληνικής επικράτειας, εξαιτίας π.χ. μετακίνησης της δότριας από τη μία πόλη στην άλλη. Το ύψος της καταβλητέας δαπάνης για τη διάθεση ωαρίων προκύπτει από υπεύθυνη

14 Αυτές είναι οι εξής: η Οδηγία 2006/17/EK συγκεκριμενοποίησε τις τεχνικές απαιτήσεις της Οδηγίας του 2004 σχετικά με τη δωρεά, την προμήθεια και τον έλεγχο ανθρώπινων ιστών και κυττάρων και λίγο αργότερα η Οδηγία 2006/86/EK συγκεκριμενοποίησε τις απαιτήσεις ιχνηλασιμότητας, την κοινοποίηση σοβαρών ανεπιθύμητων αντιδράσεων και ορισμένες τεχνικές απαιτήσεις για την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή.

15 Προεδρικό διάταγμα αριθ. 28 (ΦΕΚ Α 524.03.09.08).

16 ΦΕΚ Α 17/27.12.2005.

17 Απόφαση Εθνικής Αρχής Αριθμ. οικ. 36 «Καταβολή δαπανών και αποζημιώσεων στις περιπτώσεις διάθεσης γαμετών χωρίς αντάλλαγμα και παρένθετης μητρότητας» (ΦΕΚ Β' 670, 16/4/2008).

18 Το Βήμα 16/1/2005, Τα όρια της εξωσωματικής γονιμοποίησης, της Θεωδώρας Τσώλη.

19 Άρθρο 8, νόμος 3305/2005 (ΦΕΚ Α 17/27.12.2005).

δήλωση της δότριας και δεν επιτρέπεται να ξεπερνά τα 600 ευρώ (για τη διάθεση σπέρματος δεν μπορεί να ξεπερνά τα 200 ευρώ). Καταβάλλεται επίσης και αποζημίωση για την αποχή από την εργασία της δότριας, πάλι με υπεύθυνη δήλωση, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 800 ευρώ. Συνολικά, το ανώτατο ποσό που μπορεί να λάβει μια γυναίκα για έναν κύκλο εντατικής παραγωγής ωαρίων είναι 1.400 ευρώ.

Επίσης, στην Ελλάδα έχει θεσπιστεί μια ρύθμιση που θεωρείται νομικά πρωτοπόρα (λέγεται «μερισμός ωαρίων»). Σύμφωνα με αυτή δεν θεωρείται αντάλλαγμα η συμμετοχή γυναίκας που έχει ανάγκη από ωάρια στις οικονομικές δαπάνες ενός κύκλου εξωσωματικής γονιμοποίησης άλλης γυναίκας με σκοπό η πρώτη να λάβει ένα μέρος από τα ωάρια της δεύτερης· το ποσοστό συμμετοχής της πρώτης γυναίκας σε αυτή την περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 30% των συνολικών δαπανών.

Πριν από το νόμο του 2005 οι διαδικασίες για την εξωσωματική γονιμοποίηση, την αγορά γαμετών και τα γονεϊκά δικαιώματα ρυθμιζόνταν από το νόμο 3089 του 2002²⁰, ο οποίος δεν είχε κάτι το «πρωτοπόρο» όπως ο νόμος του 2005, απλώς εξασφάλιζε την ανωνυμία της δότριας, όριζε ότι τεχνητή γονιμοποίηση μπορεί να γίνει μόνο όταν η γυναίκα είναι υπογόνιμη και απαγόρευε την επιλογή φύλου.

Όσον αφορά την παρένθετη μητρότητα, στην Ελλάδα εκδίδονται περίπου 10-15 άδειες δικαστηρίου το χρόνο (αυτές βέβαια είναι οι νόμιμες κυοφορίες, αλλά γενικά η παράνομη παρένθετη μητρότητα δεν είναι εκτεταμένη στην Ελλάδα). Οι παρένθετες μητέρες στην Ελλάδα είναι κυρίως Ουκρανές, Φιλιππινέζες και Βουλγάρες. Στη γυναίκα που κυοφορεί για λογαριασμό άλλης καταβάλλεται αποζημίωση για την αποχή από την εργασία της²¹. Αν η κυοφόρος είναι άνεργη, το ποσό της αποζημίωσης καλύπτει την αμοιβή που με βάση την επαγγελματική κατάρτισή της θα εισέπραττε αν εργαζόταν (δηλαδή πιάστο αυγό και κούρεφτο). Σε κάθε περίπτωση, η αποζημίωση δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 10.000 ευρώ, ενώ οι γυναικολόγοι χρεώνουν τους πελάτες γύρω στα 20.000-30.000 ευρώ.

Και για τις δύο υπηρεσίες (δωρεά ωαρίου και παρένθετη μητρότητα) τα ύψη των «μισθών» είναι προσεκτικά επιλεγμένα γιατί ορίζουν το κατά πόσο ή όχι αξίζει οικονομικά για μία γυναίκα να μπει σε αυτή τη διαδικασία, με ξεκάθαρα ταξικούς όρους: ποια μεσοαστή π.χ. θα υποβαλλόταν σε ορμονοληψία για 1.400 ευρώ ή θα δάνειζε τη μήτρα της για 10.000 ευρώ; Επίσης, έχει γίνει σαφές από όλα τα παραπάνω ότι η «δωρεά» είναι ξεκάθαρα νομικός όρος και δεν περιγράφει την κοινωνική διαδικασία, η οποία συνίσταται βασικά στην αγοραπωλησία ωαρίου. Όσο και εάν θέλουν να ονομάζουν την δεξαμενή γυναικών που προμηθεύουν την αγορά με ωάρια «δότριες», είναι φως φανάρι ότι δεν πρόκειται για γυναίκες καλοθελήτριες-εθελόντριες που δωρίζουν τα ωάρια τους -ποια από εμάς θα υπέβαλε την εαυτό της σε μια τόσο επίπονη διαδικασία για την ψυχή της μάνας της;

Τέλος, να σημειώσουμε ότι σε αρκετές από τις βορειοδυτικές χώρες της Ευρώπης οι απαγορεύσεις είναι πολύ περισσότερες, καθώς περιλαμβάνεται η υποχρέωση να είναι επώνυμη η δότρια (π.χ. στην Αγγλία), όριο στο πόσα ωάρια μπορεί να «δωρήσει» μια γυναίκα κλπ. Υπάρχουν μάλιστα χώρες στις οποίες η δωρεά ωαρίων απαγορεύεται εξολοκλήρου (π.χ. στην Ιταλία και τη Γερμανία). Τυχαίο; Δεν νομίζουμε! Βλέπουμε λοιπόν ότι σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης, η ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή υπόκειται σε νομικές ρυθμίσεις που στρώνουν το έδαφος για την ανάπτυξη του εμπορίου ωαρίων. Έτσι γυναίκες που έχουν ανάγκη από ωάρια πρέπει να τα αναζητήσουν και να τα αγοράσουν σε χώρες με πιο χαλαρά καθεστώτα, ή για να είμαστε πιο ακριβείς, σε χώρες με ανεπτυγμένο το εμπόριο ωαρίων.

Οι κλινικές και η Εθνική Αρχή Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής

Οι αρμόδιοι για την τήρηση των παραπάνω ρυθμίσεων είναι το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ο Εθνικός Οργανισμός Μεταμοσχεύσεων και η Εθνική Αρχή Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής. Η τελευταία είναι μια «ανεξάρτητη Αρχή», δηλαδή υπάγεται στο Υπουργείο αλλά, σύμφωνα με την απόφαση ίδρυσής της, «δεν υπόκειται σε οποιοδήποτε διοικητικό έλεγχο και τα μέλη της απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας». Η Αρχή αυτή έχει πολύ αυξημένες αρμοδιότητες: «έχει εκ του νόμου αποφασιστικές, εποπτικές, γνωμοδοτικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες, οι οποίες, [...] περιλαμβάνουν την επιθεώρηση των Μονάδων Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής (ΜΙΥΑ) και Τραπε-

20 ΦΕΚ Α 327/23.12.2002.

21 Άρθρο 4 της Απόφασης της Εθνικής Αρχής (ΦΕΚ Β' 670, 16/4/2008).

ζών Κρυσταλλοποίησης προκειμένου να τους χορηγηθεί άδεια, τον διαρκή έλεγχο της λειτουργίας τους, την επιβολή κυρώσεων, την έγκριση πρωτοκόλλων για τη διενέργεια έρευνας σε ανθρώπινο γεννητικό υλικό [κλπ]²²». Η Αρχή έχει τώρα πια ατονήσει, ενώ το καλοκαίρι του 2010 παραιτήθηκαν 5 μέλη της «για λόγους ευθιξίας». Μάλιστα, με γράμμα τους προς τον Πρόεδρο της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας και τον πρωθυπουργό τον Ιούνιο του 2010, διαμαρτυρήθηκαν για την έλλειψη «πολιτικής βούλησης» να χρηματοδοτηθεί επαρκώς η Αρχή από την ίδρυσή της το 2005. Η πρόεδρος, Ξενοφώνη Σκορίνη-Παπαρηγοπούλου (συνταξιοδοτημένη καθηγήτρια στη Νομική Αθηνών), που υπέγραφε με τα υπόλοιπα μέλη την επιστολή²³ τα έλεγε καθαρά και ξάστερα: ο νόμος για την αδειοδότηση και λειτουργία των κλινικών παραμένει ανεφάρμοστος στην Ελλάδα. Κοινώς, το μεγαλύτερο ποσοστό των ιδιωτικών κλινικών υποβοηθούμενης αναπαραγωγής στην Ελλάδα δεν έχουν την ειδική άδεια που προβλέπεται από το νόμο (πράγμα που σημαίνει να έχουν ειδικό προσωπικό και εξαρτήματα) και λειτουργούν ως απλές ιατρικές κλινικές. Οι κλινικές αυτές ανήκουν στους πιο γνωστούς γυναικολόγους ή «εξωσωματικάριους», όπως τους λένε. Από την έρευνά μας φάνηκε ότι κάθε μεγάλο όνομα στο χώρο των γυναικολόγων (πχ. Πάντος, Μαστρομηνάς, Ταρλατζής) έχει και μια δική του ιδιωτική κλινική (Γένεσις», «Εμβρυογέννεση» και «Βιογένεσις -Γένεσις» αντίστοιχα).

Στην Ελλάδα λοιπόν, ως αποτέλεσμα των παραπάνω προβλημάτων, λείπει η πρόεδρος στην επιστολή της, έχουν επέλθει οι παρακάτω συνέπειες:

- η πραγματοποίηση χειρουργικών επεμβάσεων χωρίς την απαραίτητη τεκμηρίωση και με αμφίβολο ουσιαστικό όφελος για τους υπογόνιμους ασθενείς
- η ανεξέλεγκτη παραπομπή για διαγνωστικές εξετάσεις χωρίς ενδείξεις
- η κατασπατάληση πόρων των ασφαλιστικών ταμείων από την αλόγιστη συνταγογράφηση φαρμάκων της ΙΥΑ
- η ενδεχόμενη παράνομη και κατευθυνόμενη συνταγογράφηση φαρμάκων
- η δημιουργία κυκλωμάτων με οικονομικά κίνητρα και σκοπό τη διακίνηση ωαρίων, σπερματοζωαρίων και δοτών αυτών, έναντι υψηλού ανταλλάγματος
- η εκμετάλλευση δοτριών ωαρίων νεαρής ηλικίας

Δηλαδή, για να το κάνουμε λιανά: το εμπόριο ωαρίων είναι ανεξέλεγκτο, οι κλινικές και οι Αρχές γνωρίζουν για τα κυκλώματα και οι δότριες ουσιαστικά πληρώνονται, δεν δωρίζουν. Η Εθνική Αρχή προσπάθησε να αναλάβει την κρατική διαχείριση του αναπαραγωγικού εμπορίου και -τι έκπληξη!- απέτυχε.

Ποινικές Κυρώσεις

Παρακάτω παραθέτουμε τις ποινικές κυρώσεις (σε έτη φυλάκισης) σχετικά με την παραβίαση των νόμων που ρυθμίζουν τις υπηρεσίες υποβοηθούμενης αναπαραγωγής στην Ελλάδα. Οι μεγάλες διαφορές μεταξύ των ποινών μας φαίνονται ιδιαίτερα αποκαλυπτικές:

10 χρόνια όποιος πουλάει ή αγοράζει γονιμοποιημένα ωάρια.

1 χρόνο όποιος εισάγει από χώρες εκτός Ελλάδας ωάρια και σπερματοζωάρια, χωρίς να έχει άδεια από την Ανεξάρτητη Αρχή ή να ανήκει σε κάποια αδειοδοτημένη κλινική (εδώ ο νόμος υπονοεί τον αντίστοιχο νταβατζή ή πιθανώς και γυναικολόγο).

2 χρόνια όποιος χρησιμοποιεί γονιμοποιημένα ωάρια χωρίς να υπάρχει ιατρικός λόγος (υπογονιμότητα ή μετάδοση ασθένειας στο παιδί).

1 χρόνο όποιος κάνει ΙΥΑ (Ιατρικός Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή) ή χρησιμοποιεί ωάρια χωρίς την έγγραφη συναίνεση των προσώπων.

2 χρόνια όποιος συμμετέχει σε διαδικασίες παρένθετης μητρότητας που παραβιάζουν τον νόμο (δηλαδή με χρηματικό αντάλλαγμα, χωρίς ιατρικές και ψυχολογικές εξετάσεις όλων των ενδιαφερόμενων κλπ) ή διαφημί-

22 Άρθρο 16 και 19 του νόμου 3303/2005 (ΦΕΚ Α' 17/22.05.05).

23 Επιστολή με αριθμό πρωτοκόλλου οικ. 44/24/6/2010 και ημερομηνία 24 Ιουνίου 2010.

ζει τέτοιες και παρέχει μεσιτικές υπηρεσίες.

3 μήνες όποιος χρησιμοποιεί σπερματοζώαρια από περισσότερους του ενός δότες κατά την διάρκεια ενός κύκλου ΙΥΑ ή προκαλεί τη γέννηση 10 παιδιών από τον ίδιο δότη.

3 μήνες όποιος έχει τράπεζα κρουσυντήρησης ή Μονάδα ΙΥΑ χωρίς άδεια (δηλαδή όλοι οι μεγαλογυναικόλογοι).

Σωματεία «Θέλω ντε και καλά βιολογικό απόγονο!»

Στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται επιπλέον και αρκετά σωματεία υποστήριξης των ενδιαφερόμενων πελατών για τις υπηρεσίες εξωσωματικής αναπαραγωγής. Ένα από αυτά είναι το **Σωματείο Υποστήριξης Γονιμότητας «ΚΥΒΕΛΗ»**, το οποίο «ιδρύθηκε το 1995, μετά από ζυμώσεις μηνών ανάμεσα σε υπογόνιμα ζευγάρια και επαγγελματίες του χώρου της ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής»²⁴. Ιδρυτικά μέλη του σωματείου συμμετείχαν μάλιστα και στο διοικητικό συμβούλιο της Εθνικής Αρχής. Στην ιστοσελίδα του θα βρει κανείς τις προτεινόμενες από αυτό ιδιωτικές κλινικές (και τους αντίστοιχους ιδιοκτήτες γυναικόλογους), αλλά και ένα δελτίο που καταδικάζει το εμπόριο ωαρίων. Εντύπωση μας έκαναν όμως οι δηλώσεις των μελών που λαμβάνουν τις υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης του σωματείου που είναι αναρτημένες στην ιστοσελίδα του. Ενδεικτικά παραθέτουμε τρεις από αυτές: «*Διακοπές;... Μια αυταπάτη! Όπου και να πάω ... μόνο το παιδί σκέφτομαι...*», «*Πού να βρω λεφτά για διακοπές; Τα έχω ξοδέψει όλα στις προσπάθειες εξωσωματικής... Και στο χωριό;... δεν πάω. Δεν αντέχω να μου λένε όλοι πότε θα κάνω παιδί*» και η κορυφαία κανιβαλιστική απάντηση στην ερώτηση «*Τι είναι δυστυχία; Δυστυχία είναι οι ανίατες ασθένειες*».

Υπάρχει και δεύτερο σωματείο, το Magna Mater, το οποίο φαίνεται να μην έχει καμιά σχέση με την Εθνική Αρχή. Στην ιστοσελίδα του αναφέρει ότι σκοπό έχει να «*αγκαλιάσει τα ζευγάρια που αντιμετωπίζουν πρόβλημα υπογονιμότητας*». Η στήριξη που παρέχεται είναι παρόμοια με της «ΚΥΒΕΛΗΣ»: ενημέρωση για την υποβοηθούμενη αναπαραγωγή και ψυχολογική υποστήριξη από ειδικούς ψυχολόγους. Σημειώνεται επίσης ότι σε τακτά χρονικά διαστήματα πραγματοποιούνται συναντήσεις με εξειδικευμένους γιατρούς, ώστε να ενημερώνονται τα μέλη σχετικά με το πρόβλημά τους. Στις ίδιες συναντήσεις δίνεται η ευκαιρία στα ζευγάρια, να έρθουν σ'επαφή μεταξύ τους και ν' ανταλλάξουν απόψεις και εμπειρίες. Το σωματείο έχει θέσει ζήτημα αναφορικά με το κόστος των τεχνικών υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, το οποίο δεν καλύπτεται επαρκώς από το ΙΚΑ και είναι δυσβάσταχτο. Το σωματείο ζητά με άλλα λόγια από το κράτος να καλύπτει πλήρως όλο αυτό το κόστος.

Βασικά, από τους σκοπούς των σωματείων αποσιγάει οποιαδήποτε έγνοια για τις «δότριες» ωαρίων. Αντιθέτως, στις δραστηριότητές τους επικρατούν οι διεκδικήσεις της πελάτισσας απέναντι στο κράτος, όπως και οι απαιτήσεις της για υπηρεσίες υψηλής ποιότητας. Εξ ου και η στενή σχέση αυτών των σωματείων με τις κλινικές υποβοηθούμενης αναπαραγωγής και ο ρόλος τους ως διαφημιστών τους, που επικυρώνεται από τις εκπαιδευτικές προσφορές που παρέχουν οι κλινικές αυτές στα μέλη των σωματείων.

24 ~~Από την ιστοσελίδα του σωματείου~~ <http://www.kiveli.gr>.

Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

Μπορεί με την πρώτη ματιά να φαίνεται περίεργη αυτή η συντονισμένη και αρμονική συνεργασία γιατρών με το οργανωμένο έγκλημα, δεν έπεσε όμως από τον ουρανό. Το αναπαραγωγικό εμπόριο στήθηκε σε στéρες και δοκιμασμένες βάσεις. Στις βάσεις που έχει χτίσει η διεθνική σωματεμπορία με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση γυναικών ήδη από τα πρώτα της βήματα τη δεκαετία του 1980 και πολύ περισσότερο κατά τη δεκαετία του 1990, όπου οι διεθνείς δομές πορνολόγησης γυναικών γιγαντώθηκαν. Οι δυο αυτές ιστορίες εμφανίζουν μάλιστα αντιστοιχίες που είναι, κατά τη γνώμη μας, δομικές. Υπογόνιμα ζευγάρια από τη Δυτική Ευρώπη συρρέουν σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της Βαλκανικής για να βρουν ωάρια και στην Ασία για να βρουν δανεικές μήτρες. Εκεί δηλαδή που οι δυτικοί πορνοπελάτες συνδυάζουν διακοπές με φτηνό σεξ με γυναίκες και παιδιά. Ή πετάγονται στην τοπική κλινική υποβοηθούμενης αναπαραγωγής που τα κανονίζει όλα για λογαριασμό τους. Έτσι όπως οι πορνοπελάτες μπορούν να βασιστούν στο κοντινότερο ξενοδοχείο, μασατζίδικο, πεζοδρόμιο, μπαρ με γυναίκες ή απλά να σηκώσουν το ακουστικό τους, για να απολαύσουν ολοκληρωμένα πακέτα σεξουαλικών υπηρεσιών.

Τα τελευταία περίπου τριάντα χρόνια, χιλιάδες γυναίκες έχουν πληγεί από ένα είδος πρωταρχικής συσσώρευσης που λαμβάνει χώρα από τις αγροτικές περιοχές του Νεπάλ, του Μπαγκλαντές και της Ινδίας, από τη Βερμανία, την Καμπότζη, το Λάος, το Βιετνάμ, την Ταϊλάνδη, την Αφρική, μέχρι τη Δυτική Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Όσον αφορά στην Ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια, δύο ιστορικά γεγονότα καθόρισαν τους όρους με τους οποίους οργανώθηκαν οι πρακτικές του δουλεμπορίου του σεξ.

Οι δεκαετίες 1980 και 1990 στην Ελλάδα: από την πορνεία της αντρικής εκτόνωσης στην πορνεία της σεξουαλικής απόλαυσης.

Το πρώτο ιστορικό γεγονός που έπαιξε καταλυτικό ρόλο ήταν η κατάρρευση των καθεστώτων του ανατολικού μπλοκ. Τα φαινόμενα μαζικής απαξίωσης μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού των χωρών αυτών κατέστησαν εκατομμύρια γυναίκες ευάλωτες στην ακραία βία και τον εξαναγκασμό, δηλαδή σε εκείνο το “περιβάλλον εργασίας” που τα δίκτυα της διεθνικής σωματεμπορίας της Δυτικής Ευρώπης είχαν προοδευτικά δημιουργήσει από τη δεκαετία του 1980. Στην Ελλάδα ειδικότερα, η εντατική προώθηση των γυναικών αυτών για λογαριασμό της εξαναγκαστικής πορνείας, που κορυφώθηκε κατά τη διάρκεια της τετραετίας 1993-1996, επισφράγισε την ουσιαστική διέξοδο της ντόπιας αγοράς της πορνείας από την κρίση που γνώρισε στις αρχές της δεκαετίας 1980, αλλά και το οριστικό πέρασμα από μια πορνεία της αντρικής εκτόνωσης σε μια πορνεία της σεξουαλικής απόλαυσης.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, ο Έλληνας πορνοπελάτης προκάλεσε αμηχανία στα ντόπια κυκλώματα μαστροπείας, καθώς οι προτιμήσεις του μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα εμφανίστηκαν διαφοροποιημένες. Φάνηκε να είχε βαρεθεί το σκηνικό του οίκου ανοχής, την ελληνίδα εκδιδόμενη αλλά και τον κώδικα επαγγελματικής αξιοπρέπειας της πορνείας της εποχής και να προτιμά άλλους τύπους γυναικών που να μπορούν να επιδείξουν νέες τεχνικές σε πιο ευφάνταστα τοπία, αντάξια των σεναρίων στις τσόντες. Έτσι, οι μεσάζοντες, μερίδα των προαγωγών αλλά και γραφεία εύρεσης εργασίας σε συνεργασία με ιδιοκτήτες νυχτερινών μαγαζιών, βάλθηκαν να διερευνήσουν τις δυνατότητες να προωθηθούν στην πορνεία αλλοδαπές γυναίκες.

Ο πρώτος πληθυσμός-στόχος ήταν οι γυναίκες από τις Φιλιππίνες και την Πολωνία που εργάζονταν ήδη στην Ελλάδα, βάσει διακρατικών συμφωνιών, σε νοσοκομεία ή ως υπηρετικό προσωπικό. Η προώθηση αυτών των γυναικών στην πορνεία γινόταν με τη θέλησή τους, αφού έλπιζαν για ένα υψηλότερο εισόδημα σε σχέση με τις εξευτελιστικές αποδοχές που είχαν από τη νόμιμη εργασία τους. Αυτές οι γυναίκες εντάσσονται (με βάση τον Γρ. Λάζο καθηγητή της Παντείου, γνωστό για την έρευνά του πάνω στην καταναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα) στην κατηγορία των παράνομα εκδιδόμενων και όχι των εξαναγκαστικά εκδιδόμενων γυναικών, αφού δεν βρίσκονταν υπό καθεστώδες δεσμευτικής παροχής υπηρεσιών ή δουλικής κατακράτησης και γενικά οι νοσοτρόπιες προώθησης και μεταχείρισής τους παρέμεναν προσδεσμένες στις αντιλήψεις της παλιάς πορνείας και μιας μη εντατικής εκμετάλλευσης των εκδιδόμενων γυναικών.

Εκτός από τα τοπικά δίκτυα μαστροπών, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 δραστηριοποιήθηκαν με αφητηρία την Ελλάδα δίκτυα διεθνοσωματεμπόρων, τα οποία στράφηκαν στην προώθηση ενήλικων γυναικών ήδη εκδιδόμενων από τον Άγιο Δομίνικο, με βλέψεις να πουλήσουν το πρότυπο της εξωτικής, λάγνας γυναίκας της Καραϊβικής. Το πρότυπο αυτό δεν συγκίνησε τον έλληνα πορνοπελάτη και γρήγορα αυτές οι γυναίκες βρέθηκαν στα αζήτητα. Με την προώθηση γυναικών από την Ταϊλάνδη και την Πολωνία από νεοσχηματισμένες ομάδες διεθνοσωματεμπόρων, τέθηκαν οι βάσεις για την οργανωμένη σεξουαλική εκμετάλλευση αλλοδαπών γυναικών στην Ελλάδα, κάτω από νέους όρους και προϋποθέσεις: μετάπτωση στο καθεστώς της εκδιδόμενης με τη βία, εντατικοποίηση της εργασίας, μείωση της αξίας της εργατικής δύναμης.

Η δεκαετία του 1990

Η δεκαετία του 1990 υπήρξε για την Ελλάδα η δεκαετία όπου η εξαναγκαστική πορνεία κυριάρχησε ως κοινωνική πραγματικότητα. Με την πείρα που είχαν συσσωρεύσει κατά την προηγούμενη δεκαετία και με την ενθάρρυνση μιας ενθουσιώδους πορνικής πελατείας έτοιμης να χρηματοδοτήσει το εγχείρημα, οι διεθνοσωματέμποροι ρίχτηκαν με ζήλο στην αποστολή να προμηθεύσουν μαζικά την ελληνική πορνική αγορά με γυναίκες. Τις έφεραν από την Αλβανία, το Αζερμπαϊτζάν, τη Βουλγαρία, τη Γεωργία, τη Γιουγκοσλαβία (Κόσοβο, Μαυροβούνιο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη), την Εσθονία, το Καζακστάν, την Κιργισία, τη Λετονία, τη Λευκορωσία, τη Λιθουανία, τη Μακεδονία, τη Μολδαβία, το Ουζμπεκιστάν, την Ουκρανία, την Πολωνία, τη Ρωσία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία. Οι γυναίκες αυτές αποτέλεσαν ένα εμπόρευμα χαμηλού κόστους και κινδύνου, που θα προσφερόταν για ένα ευρύ ρεπερτόριο πειραματισμών. Η δίμετρη, ακαταμάχητη πόρνη από τη Ρωσία ή την Ουκρανία «δοξάστηκε» ως το φετίχ της δεκαετίας και ως η πολυπόθητη ικανοποίηση της φαντασίωσης του έλληνα πορνοπελάτη για γυναίκες που συγκεντρώνουν βορειο-ευρωπαϊκά χαρακτηριστικά. Ο πληθυσμός των εξαναγκαστικά εκδιδόμενων γυναικών που προωθούνταν στη χώρα αυξήθηκε ραγδαία:

Το 1990 προστέθηκαν 700 νέες εκδιδόμενες και ο συνολικός αριθμός των αλλοδαπών εκδιδόμενων έφτασε στις 2.100 γυναίκες. Η εξαναγκαστικά εκδιδόμενη ξεπέρασε τη μη εξαναγκαστικά εκδιδόμενη στην πορνική αγορά.

Το 1993 αποτέλεσε έτος-σύμβολο για την εξαναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα. Σε σύγκριση με τις 700, 900, 1500 αλλοδαπές γυναίκες που είχαν προωθηθεί με τη χρήση βίας ή/και εξαπάτησης στην πορνεία τα έτη 1990, 1991 και 1992 αντίστοιχα, το 1993 προωθήθηκαν περίπου 3.900 γυναίκες, εκτινάσσοντας τον πληθυσμό των εξαναγκαστικά εκδιδόμενων στις 8.400.

Το 1994 προστέθηκαν 3.150 νέες εξαναγκαστικά εκδιδόμενες γυναίκες.

Το 1995 ακολούθησαν ακόμη 4.950 γυναίκες.

Το 1996 προστέθηκαν ακόμη 3.650 γυναίκες και ο συνολικός πληθυσμός των εξαναγκαστικά εκδιδόμενων γυναικών στην Ελλάδα έφτασε στα 20.150 άτομα.

Κατά την περίοδο 1997-2000, η εξαναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα ακολούθησε μια φάση «ωρίμανσης», με στοιχεία εξορθολογισμού της γιγαντιαίας πλέον μπίζνας: προσεκτικότερη κατανομή των γυναικών σε σχέση με τον χώρο και με τους τύπους παροχής πορνικών υπηρεσιών, περιορισμός της σπατάλης των γυναικών. Με άλλα λόγια, οργανωμένη διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, με το τέλος της δεκαετίας του 1980, τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας που προωθούσαν γυναίκες από την Πολωνία και την Ταϊλάνδη κατέρρευσαν λόγω του διεθνούς ανταγωνισμού και γρήγορα τα διαδέχτηκαν νέα δίκτυα, τα οποία έκαναν αρχικά την εμφάνισή τους ως οργανω-

νωμένες ομάδες που παράγγελναν, συνόδευαν και εκπόρνευαν γυναίκες, αλλά σύντομα ενοποίησαν τη δραστηριότητα τους, τόσο ως προς τα στάδια, όσο και ως προς τη δράση. Ο λόγος για το ρωσικό και το ουκρανικό δίκτυο, με πόλους στην Αθήνα και την Αγία Πετρούπολη και το Κίεβο αντίστοιχα, που αποτέλεσαν τη ραχοκοκαλιά της ανόδου της διεθνικής σωματεμπορίας στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1990, έχοντας εγκαταστήσει και εκμεταλλευτεί 30.500 και 26.000 γυναίκες αντίστοιχα. Το βαλκανικό δίκτυο, που επικεντρώθηκε στην προώθηση συνολικά περίπου 7.000 γυναικών από τη Βουλγαρία και άλλες χώρες των Βαλκανίων προς τη βόρεια Ελλάδα. Και τέλος, σχετικά πιο αυτόνομο, το αλβανικό δίκτυο, που προώθησε στην Ελλάδα 13.500 γυναίκες σε τομείς που βρίσκονταν στον πάτο της πορνικής αγοράς.

Η παρακάτω ιστορία θεωρούμε ότι είναι χρήσιμη καθώς καταδεικνύει τη θέση της Ελλάδας ως χώρας προορισμού της σωματεμπορίας στην Ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια μετά την κατάρρευση των καθεστώτων τους, αλλά και ως χώρας διέλευσης του δουλεμπορίου από τις χώρες αυτές προς τη Δυτική Ευρώπη. Διασαφηνίζει επίσης τον τρόπο με τον οποίο τα δίκτυα διακίνησης γυναικών δραστηριοποιήθηκαν στις περιοχές αυτές, καθώς και τον μεγάλο αριθμό και τη πλούσια γκάμα ανθρώπων που αφορά και έχει ωφελήσει η σωματεμπορία. Με λίγα λόγια, το πόσο βαθιά έχει ριζώσει ως κοινωνική πραγματικότητα η εξαναγκαστική πορνεία. Είναι η ιστορία μιας Αλβανής νεαρής γυναίκας που συνάντησε ο Siddharth Kara, συγγραφέας του βιβλίου *«Σεξ Τράφικιν, στο άδυτο της οικονομίας της σύγχρονης δουλείας»*, στο καταφύγιο γυναικών θυμάτων σωματεμπορίας στην Αυλώνα, το λιμάνι της Αλβανίας απ' όπου τα δίκτυα διακίνησης διοχέτευαν γυναίκες από την Ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια προς την Ιταλία, όλη τη δεκαετία του 1990 μέχρι και το 2002. Εκεί έγινε μια αστυνομική έφοδος υπό την ονομασία «Επιχείρηση Πούνα»²⁵. Η ιστορία της ξεκινά τον Σεπτέμβριο του 1995, όταν ήταν δεκατριών ετών:

«Περπατούσα προς το σπίτι της θείας μου για να της σιδερώσω, όταν με απήγαγαν τρεις άντρες. Μου έκλεισαν τα μάτια, μου φίμωσαν το στόμα και με πέταξαν σε ένα αυτοκίνητο. Είπαν πως αν επιχειρήσω να το σκάσω θα με σκοτώσουν.

Οδήγησαν μια ολόκληρη μέρα μέχρι που φτάσαμε στο Αργυρόκαστρο και πήγαμε σε ένα ξενοδοχείο. Ο ένας έμεινε στο ξενοδοχείο μαζί μου. Με βίαζε συνεχώς επί δύο εβδομάδες. Ύστερα πήγαμε στην Ελλάδα με ένα ταξί. Πλήρωσε χρήματα στα σύνορα και ο φρουρός μας άφησε να περάσουμε. Από ένα χωριό της Ελλάδας πήραμε λεωφορείο για την Κόρινθο.

[...] Με πήγε σε ένα μπαρ όπου είδα γυναίκες να δουλεύουν ως πόρνες. Προσπάθησα να διαμαρτυρηθώ, αλλά οι άντρες του μπαρ με οδήγησαν στο λουτρό και με βίασαν ο ένας μετά τον άλλο μέχρι που λιποθύμησα. Δούλεψα σε εκείνο το μπαρ τέσσερις μήνες. [...] Έπρεπε να δουλεύω ακόμη κι όταν ήμουν άρρωστη, είχα περίοδο ή πονούσα πολύ. [...] Ύστερα από δυο χρόνια, ο μαστροπός μας πήγε στα μαγαζιά. Είδα έναν αστυνομικό και έτρεξα σ' αυτόν. [...] Η αστυνομία με φυλάκισε για δεκαεφτά μέρες. Στη συνέχεια με απέλασαν και με οδήγησαν στην Κακαβιά, στα σύνορα. Δεν είχα χρήματα. Είπα σε ένα συνοριοφύλακα τι μου είχε συμβεί και του ζήτησα να τηλεφωνήσει στον πατέρα μου. [...] Όταν έφτασα σπίτι, ο πατέρας μου μου είπε ότι δεν με πίστευε, ότι είχα διαλέξει αυτή τη δουλειά και με αποκήρυξε. [...] Κοιμόμουν στους δρόμους μια ολόκληρη εβδομάδα, όταν ένας άντρας που γνώριζα από τα παιδικά μου χρόνια υποσχέθηκε πως θα με βοηθήσει να βρω δουλειά. Ήμουν παγωμένη και πεινασμένη, έτσι πήγα μαζί του. Με έφερε στην Αυλώνα και αργά τη νύχτα με έστειλε μαζί με άλλα κορίτσια με ένα ταχύπλοο στην Ιταλία. [...] Όταν φτάσαμε στη Ιταλία, μας οδήγησαν στο Τορίνο. Μας είπαν πως θα δουλέψουμε σε ένα ξενοδοχείο ως καθαρίστριες, αλλά με πήγαν σε ένα διαμέρισμα όπου με βίασαν. Με ανάγκασαν να δέχομαι πελάτες σ' εκείνο το διαμέρισμα και μετά σε ένα άλλο. Ύστερα με πήγαν στο Βέλγιο για τρεις μήνες, ύστερα πάλι στη Ιταλία, στη Φλωρεντία.

25 Μετά το 2003 Αλβανία, χώρα με περιορισμένη οικονομική ανάπτυξη, ο δρόμος υπερέλασε τον συνόρο προς την Ελλάδα από την Κορυτσά, το Αργυρόκαστρο, την Κακαβιά και από τη Ελλάδα με οχηματαγωγά ή ταχύπλοα προς την Ιταλία. Πέρασμα προς τη Δυτική Ευρώπη μέσω των μήκους 180 χιλιομέτρων διαπερατών δασωδών συνόρων μεταξύ Αλβανίας και Κοσόβου. Επίσης, όλο και μεγαλύτερος αριθμός γυναικών διακινείται μέσω Μακεδονίας, για την οποία οι Αλβανοί δεν χρειάζονται βίζα.

[...] Μετά τη Φλωρεντία με έστειλαν στο Άμστερνταμ. Εκεί δούλεψα σε ένα κλειστό πορνείο για οχτώ μήνες. Μια μέρα έγινε έφοδος της αστυνομίας και συνέλαβαν τα κορίτσια γιατί είχαν πλαστά χαρτιά. Η αστυνομία με κράτησε μέσα δυο μήνες. Όταν με άφησαν, με περίμεναν έξω από το τμήμα εκείνοι οι ίδιοι Αλβανοί που με πήγαν από την Αυλώνα στην Ιταλία. Προσπάθησα να τρέξω πίσω στην αστυνομία, αλλά με ανάγκασαν να πάω μαζί τους.

Οι Αλβανοί με μετέφεραν στην Ουτρέχτη και με ανάγκασαν να δουλέψω σε ένα άλλο κλειστό πορνείο. Εκείνη τη φορά έμεινα έγκυος.[...].

Μπράβοι ειρηνευτές στα Βαλκάνια

Το δεύτερο ιστορικό γεγονός που έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην οργάνωση της αγοράς του σεξ στη Βαλκανική ήταν ο πόλεμος της Γιουγκοσλαβίας τη δεκαετία του 1990 και η εγκατάσταση διεθνών στρατιωτικών δυνάμεων στην περιοχή.

Μετά την υπογραφή των Συμφωνιών Ειρήνης του Ντέιτον στις 14 Δεκεμβρίου 1995, με τις οποίες τερματιζόταν -με την επίφαση της ειρήνευσης- το γιουγκοσλαβικό σφαγείο, αναπτύχθηκαν στην περιοχή πάνω από 20.000 στρατιώτες χωρών του ΝΑΤΟ και άλλων. Μέρος αυτής της δύναμης, με την ονομασία Διεθνής Αστυνομική Αποστολή (IPTF), ήταν και οι 1.141 αστυνομικοί από πενήντα χώρες που είχαν ως ρόλο να παρακολουθούν και να συμβουλεύουν την τοπική βοσνιακή αστυνομία και να κάνουν έρευνες πάνω σε καταγγελίες περί σωματεμπορίας. Σύμφωνα με απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, οι δυνάμεις αυτές βρίσκονταν σε ασυλία από ποινικές διώξεις.

Λίγο μετά τις συμφωνίες ειρήνης, η αποστολή του ΟΗΕ στη Βοσνία δήλωσε ότι γυναίκες από τη Βοσνία και άλλες Βαλκανικές χώρες πέφτουν θύματα σωματεμπορίας με σκοπό την αναγκαστική εργασία σε υπηρεσίες του σεξ, στα πάνω από διακόσια μαγαζιά που πουλούσαν σεξ και είχαν ανοίξει μετά την άφιξη των ειρηνευτικών δυνάμεων και τα οποία είχαν ευφάνταστα ονόματα, για να νιώθουν οι καρβανάδες στα νερά τους: Crazy Horse, Apache Club... Όσες γυναίκες έδωσαν συνεντεύξεις μίλησαν για στρατιωτικό προσωπικό, εργαζόμενους στους διεθνείς οργανισμούς, ΜΚΟ και βόσνιους αστυνομικούς ως τους κυρίως πελάτες. Η Διεθνής Αστυνομική Αποστολή και οι εργολάβοι του αμερικανικού στρατού από την εταιρεία DynCorp κατηγορήθηκαν όχι μόνο για αγορά σεξουαλικών υπηρεσιών από γυναίκες θύματα σωματεμπορίας, αλλά και για αγορά γυναικών και επαναπώλησή τους σε πορνεία ή χρησιμοποίησή τους ως προσωπικών σκλάβων του σεξ, από αγορές που απευθύνονταν σε τέτοιους αγοραστές, όπως η Αριζόνα Μάρκετ στη Βοσνία. Η αγορά αυτή έχει τη δική της ιστορία, η οποία αποτελεί υπόδειγμα του τρόπου με τον οποίο η εγκατάσταση στρατευμάτων ως εγγυητών της ειρήνης στη Βοσνία έθρεψε το δουλεμπόριο χιλιάδων γυναικών στα Βαλκάνια. Ήταν εγκατεστημένη κατά μήκος του ομώνυμου δρόμου, που ένωνε την σερβική πόλη Doboj με την πόλη Τούζλα, κοντά στα σύνορα της Βοσνίας με την Κροατία και πήρε το όνομά της από τους Αμερικάνους καρβανάδες της διεθνούς δύναμης που είχαν στρατοπεδεύσει εκεί. Για καιρό η «διεθνής κοινότητα» έβλεπε με καμάρι την Αριζόνα Μάρκετ και μάλιστα το μέρος διαφημιζόταν ως πρότυπο για το πώς η ελεύθερη αγορά θα μπορούσε να κάνει πραγματικότητα την «πολυεθνική κοινωνία» στη Βοσνία.

«Η Αριζόνα Μάρκετ αποτελεί μοντέλο για την υπόλοιπη Βοσνία εξαιτίας της προοπτικής που ανοίγει για επανένωση των εθνοτήτων μέσω της οικονομικής δραστηριότητας», δήλωνε ο Αμερικανός στρατηγός Greg Fontenot²⁶. Οι ΗΠΑ μάλιστα ενίσχυσαν οικονομικά την αγορά και επισήμως, αφού το Πεντάγωνο έδωσε 40.000 δολάρια για την ανάπτυξή της. Προς τιμήν του αμερικανικού στρατού για την προσφορά του, αναρτήθηκε σε κεντρικό σημείο της αγοράς ευχαριστήρια πλάκα, η οποία αργότερα αποκαθηλώθηκε διακριτικά υπό την απειλή της... κακής φήμης της Αριζόνα Μάρκετ που εξαπλωνόταν. Μαζί λοιπόν με τα υπόλοιπα αγαθά που μπορούσε κανείς να βρει στην Αριζόνα Μάρκετ (από αλεύρι, όπλα, ηρωίνη, νίκε παπούτσια «μαϊμού» και αντικείμενα από σπίτια ανθρώπων που σφαγιάστηκαν στην εθνική εκκαθάριση) πουλιούνταν και γυναίκες, οι οποίες στέκονταν γυμνές για να εκτιμώνται τα προσόντα τους.

26 "Lessons from Bosnia's Arizona Market: How it works in a non-militarized post-conflict reconstruction process" Diandra-Haynes.

Μόνο το έτος 2000, τα δίκτυα σωματεμπορίας διακίνησαν από τη συγκεκριμένη αγορά 10.000 γυναίκες από τη Μολδαβία, τη Ρουμανία και την Ουκρανία.

Τον Ιούλιο του 1999, μετά τις εναέριες επιθέσεις του ΝΑΤΟ σε σερβικούς στόχους στο Κόσοβο που είχαν διαρκέσει από τον Μάρτιο μέχρι το Ιούνιο, το ψήφισμα 1244/99 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, έδινε την άδεια για την ανάπτυξη 40.000 στρατιωτών της διεθνούς ειρηνευτικής δύναμης για να διατηρήσουν την ασφάλεια στο Κόσοβο. Μαζί με τους караβανάδες, χιλιάδες μέλη 200 ΜΚΟ ανέπτυξαν δράση στην περιοχή. Και πάλι άνοιξαν μαγαζιά που πουλούσαν σεξ για να εξυπηρετήσουν τους νεοφερμένους. Από τον τερματισμό των βομβαρδισμών τον Ιούλιο του 1999 μέχρι το καλοκαίρι του 2003 άνοιξαν 200 νέοι οίκοι ανοχής. Για να αντιμετωπιστεί η σωματεμπορία, συγκροτήθηκε Αστυνομία Σωματεμπορίας και Πορνείας, το Νοέμβριο του 2000, η οποία, σε έρευνά της «ανακάλυψε» ότι το 90% των γυναικών που δούλευαν στη βιομηχανία του σεξ στο Κόσοβο ήταν θύματα σωματεμπορίας. Οι εν λόγω μπάτσοι φαίνεται ότι πήραν ιδιαίτερα σοβαρά το ρόλο τους, τόσο που μάλλον...για τις ανάγκες της έρευνάς τους, έγιναν οι ίδιοι από τους καλύτερους πελάτες της βιομηχανίας του σεξ που αναπτύχθηκε στην περιοχή.

Δεν είναι πρωτόγνωρη η διαδικασία κατά την οποία η εγκατάσταση στρατευμάτων σε εμπόλεμες περιοχές λειτουργεί ως στήριγμα του σεξουαλικού εμπορίου ή άλλων εγκληματικών δραστηριοτήτων, όπως το εμπόριο όπλων και ναρκωτικών. Η συμβολή των στρατευμάτων στα δίκτυα διεθνούς σωματεμπορίας στα βαλκάνια θεωρούμε ότι στάθηκε σημαντική, αφού οι ίδιοι οι караβανάδες αποτέλεσαν πρώτης τάξης πορνοπελάτες, έτοιμοι να «εκπαιδεύσουν» τις γυναίκες που εισήλθαν με τη βία στην πορνεία και, παράλληλα με τους συστηματικούς βιασμούς από τους προαγωγούς, να τις «προετοιμάσουν» για τις αγορές της Ευρώπης.

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στην πρώτη γραμμή

Μέσα στην έρευνά μας δεν θα μπορούσαμε παρά να είχαμε σκοντάψει -πού άλλου;- στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Με δεδομένες τις σημερινές ελλείψεις στην κινηματική ανάλυση και δράση για την εξαναγκαστική πορνεία, ήρθαμε συχνά σε επαφή με το λόγο και τις εκστρατείες των ΜΚΟ, καθώς, όπως φαίνεται με μια πρώτη ματιά, είναι οι μόνες -εκτός των μπάτσων- που έχουν μιλήσει δημόσια για το θέμα. Δεν μπορούσαμε λοιπόν παρά να αναρωτηθούμε για το ρόλο που έχουν και τις σχέσεις που διατηρούν με την εξαναγκαστική πορνεία. Είναι γεγονός ότι η λέξη trafficking (που αποφεύγει να μιλήσει για τη μετανάστευση, την παρανομοποίηση της εργασίας και την εξαναγκαστική πορνεία) περιλαμβάνεται πάντα στη ντόπια και διεθνή ειδησεογραφία κάθε φορά που εξαρθρώνεται θριαμβευτικά ένα κύκλωμα σωματεμπορίας. Τότε οι ΜΚΟ τρέχουν να δηλώσουν τη θέση τους: ότι καταδικάζουν το trafficking, ότι υπερασπίζονται τις γυναίκες και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Εμείς νομίζουμε όμως ότι οι θέσεις τους κάθε άλλο παρά υπέρ των μεταναστριών εργατριών είναι, πόσο μάλλον κατά των πελατών και των νταβατζήδων. Το αντίθετο μάλιστα, οι ΜΚΟ παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της εξαναγκαστικής πορνείας: διαμεσολαβούν και εξομαλύνουν την σχέση μεταξύ των αφεντικών/πελατών και των γυναικών, απορροφούν τους κραδασμούς που έχει παράξει η βία πάνω στα σώματα των γυναικών. Και θα εξηγηθούμε με τρία παραδείγματα:

Στην Ελλάδα

Διαβάζουμε στο ηλεκτρονικό newsletter της ΜΚΟ Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης τον Μάιο του 2005: «...ευχαριστούμε τον φούρνο « Το Χωριάτικο» για την συνέχιση της τροφοδότησης των εκδηλώσεων μας». Για να πάρουμε τα πράγματα από την αρχή όμως...

Το 2008 η εισαγγελία λαμβάνει καταγγελία από άγνωστο για το Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης, μια ΜΚΟ που ασχολείται με την υποστήριξη και την περίθαλψη κακοποιημένων και εκδιδόμενων γυναικών, οι οποίες μετά τις υπηρεσίες της ΜΚΟ βρίσκονταν να εκδίδονται σε μπαρ και στριπτιτζάδικα που ανήκαν στον ιδιοκτήτη της αλυσίδας φούρνων «Το Χωριάτικο». Ο τελευταίος είχε συλληφθεί τον Δεκέμβριο του 2007 ως εγκέφαλος κυκλώματος σωματεμπόρων. «Το Χωριάτικο» δε, όπως αποκαλύφθηκε μετά την έρευνα της εισαγγελέως Εφετών, Βιργινίας Σακελλαρόπουλου, έδωσε στο Δίκτυο ποσό που ανήλ-

«Η Ζολί άναψε φωτιές στη Βοσνία με μια ιστορία βιασμού»

Νέα 24/11/2010

Τη Βοσνία εγκατέλειψαν άρον άρον η ηθοποιός και επίδοξη σκηνοθέτης με το συνεργείο της, ύστερα από θύελλα αντιδράσεων που προκάλεσε το κινηματογραφικό εγχείρημά της.

Οι Βόσνιες ξεσηκώθηκαν και χωρίστηκαν σε δυο αντίπαλα στρατόπεδα. Οι δυο πλευρές διαφωνούν για το ποιος και με ποιο δικαίωμα μπορεί να διηγηθεί την τραγική ιστορία γυναικών της Βοσνίας που είχαν πέσει θύματα βασανιστηρίων και βιασμού σε ειδικά στρατόπεδα, που είχαν στήσει Σέρβοι εθνικιστές. Στη διάρκεια του πολέμου, δηλαδή μεταξύ 1992 και 1995, σε τέτοια στρατόπεδα εκτιμάται πως βιάστηκαν 20.000~50.000 γυναίκες, ανεξαρτήτως εθνικότητας.

Μνήμες του αιματηρού παρελθόντος αναβίωσαν, προκαλώντας οργή, όταν η Ζολί θέλησε να γυρίσει σκηνές της ταινίας της στην περιοχή Γκρμπάβιτσα του Σαράγεβο, η οποία είχε δεχθεί καταγισμό πυρών στη διάρκεια του πολέμου από Σέρβους που είχαν στήσει τα πολυβόλα τους στην κορυφή ενός λόφου και θέριζαν ό,τι κινούνταν.

Η Ζολί ήθελε να παρουσιάσει μια υποτιθέμενη ερωτική ιστορία ανάμεσα σ' έναν Σέρβο βιαστή και το θύμα του, μια μουσουλμάνα. Σκόπευε μάλιστα να περάσει δέκα μέρες στη βαλκανική χώρα για τις ανάγκες των γυρισμάτων. Είχε προετοιμάσει το έδαφος με επαφές που είχε κάνει με κυβερνητικά στελέχη για τις σχετικές άδειες. Ωστόσο συγκέντρωσε τα πυρά δυο ενώσεων θυμάτων που την κατηγορούν πως παραποιεί την ιστορική αλήθεια για τα εγκλήματα μαζικών βιασμών από σερβικές συμμορίες με θύματα Βόσνιες, την περίοδο του πολέμου.

Ο υπουργός πολιτισμού ανακάλεσε την άδεια γυρισμάτων, προτού πάρουν τα πράγματα, άσχημη τροπή για τη Ζολί.

Η Μπακίρα Χάσετσιτς, θύμα βιασμού και πρόεδρος της ένωσης γυναικών θυμάτων πολέμου, είναι από τις πρώτες που ύψωσαν φωνή αντίρρησης. Θεωρεί πως οποιαδήποτε απεικόνιση σχέσης ανάμεσα σε Σέρβο βιαστή και το θύμα του είναι προσβολή.

Θε στα 15.000 ευρώ, το εξόπλισε με τηλεφωνικό κέντρο, ενώ το 2006 είχε δώσει στην Πρόεδρο του Δικτύου, Νίκη Ρουμπάνη, 7.000 ευρώ προσωπικό δάνειο. Το Σεπτέμβριο του 2009 η εισαγγελέας Πρωτοδικών Ελένη Ράϊκου άσκησε δίωξη κατά της Νίκης Ρουμπάνη για το αδίκημα της σωματεμπορίας κατ'επάγγελμα και της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Η υπόθεση δεν έχει ακόμα τελεσιδικήσει, ενώ η Πρόεδρος του Δικτύου ισχυρίζεται ότι της την είχαν στημένη γιατί θα αποκάλυπτε την κακοποίηση ορισμένων εκδιδόμενων.²⁷

Στην Ιταλία

Στο βιβλίο «Σεξ Τράφικιν, στο άδυτο της οικονομίας της σύγχρονης δουλείας», του Siddharth Kara συναντούμε μια γλαφυρή περιγραφή για τον ρόλο των ΜΚΟ: «Συνάντησα αυτές τις πόρνες με τη βοήθεια μιας ΜΚΟ ονόματι PARSEC, στην οποία ο δήμος της Ρώμης επέτρεπε να στέλνει δικές της μονάδες σε περιοχές όπου σύχναζαν πόρνες για να προωθεί την ασφάλεια και την υγεία, παρέχοντας δωρεάν προφυλακτικά και δωρεάν αμβλώσεις. Οι «προστάτες» συνήθως επέτρεπαν την επαφή με αυτές τις ομάδες και ενθάρρυναν τις κοπέλες να κάνουν δωρεάν αμβλώσεις για να αποφεύγουν τα έξοδα οι ίδιοι.». Η PARSEC είναι μία δικτύωση πολλών ΜΚΟ στη Ρώμη, και μέρος της είναι η PARSEC COOPERATIVA η οποία εστιάζει στην «κοινωνική διαμεσολάβηση, πρώτες βοήθειες, πρόληψη, [...] με γυναίκες και παιδιά, θύματα του trafficking». Ο ρόλος αυτός μπορεί να φαίνεται ότι έχει ανθρωπιστικό ή και πρακτικό νόημα, αλλά ουσιαστικά διαμεσολαβεί και νομιμοποιεί τη βία που δέχονται τα γυναικεία σώματα. Με άλλα λόγια εδώ, πρόκειται για μια ΜΚΟ που παρέχει ξεκάθαρα υπηρεσίες στους νταβατζήδες.

Στο... MTV ΗΠΑ

Ναι, μέχρι και το MTV κάνει εκστρατεία ενάντια στο trafficking (είπαμε, αξιοπρεπείς γυναίκες είναι τα μοντέλα που κουνάνε τον κώλο τους στα hip hop τραγούδια του MTV, όχι οι μετανάστριες, αυτές είναι μόνο θύματα και καλό υλικό για ντοκυμαντέρ!). Η εκστρατεία «MTV EXIT» γίνεται σε συνεργασία με την USAID²⁸ και ένας από τους κύριους τρόπους που προτείνουν για να σταματήσει το trafficking είναι να δημιουργηθούν «ειδικά εκπαιδευμένες μονάδες αστυνομίας που θα περιπολούν περιοχές, συχνά με πολιτικά ρούχα²⁹ κοντά στα σύνορα.

Κατά τα άλλα κάνουν βιντεάκια που ανεβάζουν τη θεαματικότητά τους, μαζί με την Αντζελίνα Ζολί και άλλους (παρόλο που η Ζολί είχε ξεκινήσει πρόσφατα γυρίσματα για μία ταινία σχετικά με το πώς μια γυναίκα που βιάστηκε στη Βοσνία ερωτεύτηκε τον βιαστή της³⁰). Την ταινία δεν κατάφερε να ολοκληρώσει έπειτα από διαμαρτυρίες βόσνιων γυναικών – βλ. *side bar δίπλα*.

27 zougla.gr, 4/2/2010, *Σπάει το απόστημα του δουλεμπορίου*.

28 Πρόκειται για την United States Agency for International Development (Οργανισμός των Ηνωμένων Πολιτειών για τη Διεθνή Ανάπτυξη), ένας από τους μεγαλύτερους οργανισμούς που συμμετείχαν στην ανακατασκευή του Ιράκ μετά τον πόλεμο. Η USAID έχει επίσης εμπλακεί στο σκάνδαλο χρηματοδότησης των μαζικών στερήσεων γυναικών στο Περού τη δεκαετία του '90.

29 Από την ιστοσελίδα της εκστρατείας: http://www.mtvexit.org/fighting_trafficking.php?lang=1.

30 Τα Νέα 20/10/10, Πράσινο φως στη Ζολί για τα γυρίσματα στη Βοσνία.

Τα αιτήματα των ΜΚΟ

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών ενάντια στο Διεθνικά Οργανωμένο Έγκλημα υπογράφηκε το 2000 και περιέχει το Πρωτόκολλο του Παλέρμo³¹ που εξειδικεύεται στο trafficking ανθρώπων. Η Σύμβαση αυτή αποτελεί το βασικό «όπλο» που χρησιμοποιούν οι ΜΚΟ για τις εκστρατείες τους. Το ίδιο το Πρωτόκολλο του Παλέρμo (άρθρο 6 παράγραφος 3) αναθέτει στις ΜΚΟ έναν διαχειριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση του trafficking, αφού τις αναγνωρίζει ως συνεργαζόμενους φορείς με το κράτος με αρμοδιότητα να φροντίζουν για: «α) την κατάλληλη στέγαση, β) την παροχή συμβουλευτικής και πληροφοριών [...], γ) την παροχή ιατρικής, ψυχολογικής και υλικής υποστήριξης, δ) τις εργασιακές και εκπαιδευτικές ευκαιρίες».

Αν δει κανείς όμως πιο σοβαρά το Πρωτόκολλο του Παλέρμo θα καταλάβει ότι περιέχει κυρίως διατάξεις για τη συνεργασία μεταξύ κρατών έτσι ώστε να ελέγχονται τα σύνορα και η μετανάστευση, αλλά τίποτα για την ασφάλεια των γυναικών.³² Πιο συγκεκριμένα, αυτό φαίνεται στη ρητή υποχρέωση που θεσπίζει το Πρωτόκολλο του Παλέρμo (άρθρο 8, παράγραφος 1) σύμφωνα με την οποία: «Κάθε Συμβαλλόμενο κράτος [στο Πρωτόκολλο] του οποίου είναι πολίτης το θύμα του trafficking [...] θα πρέπει να διευκολύνει και να δεχτεί [...] την επιστροφή του θύματος χωρίς περαιτέρω αδικαιολόγητες καθυστερήσεις». Η απέλαση του θύματος, συνεχίζει, θα πρέπει να είναι «κατά προτίμηση εθελοντική».

Επίσης, οι ΜΚΟ πιέζουν για την εφαρμογή μιας ακόμη σύμβασης που επικεντρώνεται στον κρατικό έλεγχο των συνόρων. Πρόκειται για τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση Κατά της Διακίνησης και Εμπορίας Ανθρώπων³³, η οποία απαιτεί από τα κράτη να: «ενισχύσουν, στο βαθμό που είναι δυνατό, τους συνοριακούς ελέγχους, όπως μπορεί να καταστεί απαραίτητο για την πρόληψη και τον εντοπισμό της διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων» (άρθρο 7 παράγραφος 1). Προβλέπει επίσης και την τραγική... «θέσπιση της υποχρέωσης των εμπορικών μεταφορέων, συμπεριλαμβανομένων οποιωνδήποτε μεταφορικών εταιρειών, ή των ιδιοκτητών ή των οδηγών/εργαζομένων οποιουδήποτε μέσου μεταφοράς, να εξακριβώνουν ότι όλοι οι επιβάτες κατέχουν τα ταξιδιωτικά έγγραφα που απαιτούνται για την είσοδο στο Κράτος υποδοχής» (άρθρο 7 παράγραφος 3).

Η εν λόγω σύμβαση προβλέπει επίσης την ποινική δίωξη των πελατών, μόνο εφόσον γνωρίζουν ότι η κοπέλα ή το παιδί που τους «εξυπηρετεί» αποτελεί θύμα trafficking (πιάστο αβγό και κούρεφτο). Πιο συγκεκριμένα, η Σύμβαση, στο άρθρο 19 προβλέπει μέτρα για την ποινικοποίηση της χρήσης των υπηρεσιών ενός «θύματος» ως εξής:

«Κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος θα πρέπει να υιοθετήσει μια σειρά νομοθετικών ή άλλων μέτρων προκειμένου να θεσπιστεί στην εθνική νομοθεσία ως ποινικό αδίκημα η χρήση υπηρεσιών, οι οποίες αποτελούν αντικείμενο εκμετάλλευσης [...], υπό την προϋπόθεση ότι αυτή η χρήση γίνεται με τη γνώση ότι το άτομο που παρέχει τις υπηρεσίες είναι θύμα διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων».

Από τα παραπάνω εμείς συμπεραίνουμε ότι οι ΜΚΟ χρησιμοποιούν εργαλεία που έχουν διάφορα αποτελέσματα: εξομαλύνουν τις συνθήκες βίαιης εκμετάλλευσης, απορροφούν τους κραδασμούς αυτής της βίας, αιτούνται τον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών. Ανάμεσα σε όλα αυτά η εστίαση ποτέ δεν είναι στον ρόλο του πελάτη ή τους νταβατζήδες, κάθε άλλο, μερικές φορές υπάρχει άμεση σχέση μαζί τους και δράσεις που εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους. Επίσης, η ηθικολογία που παράγουν οι ΜΚΟ για το

31 Το Συμπληρωματικό Πρωτόκολλο για την Αποτροπή, Καταστολή και Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων, ιδιαίτερα των Γυναικών και των Παιδιών (United Nations Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children, Supplementing the UN Convention against Transnational Organized Crime), που υπεγράφη στο πλαίσιο των εργασιών της Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών με θέμα την αντιμετώπιση του Υπερεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (Παλέρμo, Δεκέμβριος 2000) μαζί με τη Διεθνή Σύμβαση για την Αντιμετώπιση του Υπερεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (UN Convention against Transnational Organized Crime). Βλ. ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών, Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα: <http://www2.ohchr.org/english/law/protocoltraff.htm>

32 Δεν είναι τυχαίο ότι η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Προστασία των Δικαιωμάτων των Μεταναστών Εργατών και των Μελών των Οικογενειών τους έχει μόνο 15 χώρες που υπογράφουν, ενώ το Πρωτόκολλο του Παλέρμo 117!

33 Υπεγράφη στη Βαρσοβία 16/5/2005, βλ. <http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/197.htm>

φαινόμενο του trafficking φαίνεται να έχει ενισχύσει ένα θεσμικό πλαίσιο που κάθε άλλο παρά την κοινωνική δύναμη και ασφάλεια των γυναικών έχει στόχο. Ούτως ή άλλως, οι Συμβάσεις για το trafficking, τις οποίες υπερασπίζονται, δεν κάνουν κάτι νέο όσον αφορά στη βία που περιλαμβάνει η εκμετάλλευση των γυναικών, αφού όλα τα σχετικά με τη βία ποινικά αδικήματα (βιασμός, ξυλοδαρμός, κακοποίηση κλπ) είναι ήδη ρυθμισμένα από άλλους νόμους. Οι Συνθήκες αυτές έχουν ως κύριο και σχεδόν αποκλειστικό στόχο να ποινικοποιήσουν τη μετανάστευση και την εργασία των μεταναστριών εργατριών, όπως είδαμε παραπάνω. Έτσι κάνουν πιο ακραία την εκμετάλλευσή τους. Δεν θα μπορούσε λοιπόν να είναι η αφέλεια που οδηγεί τα αιτήματα των ΜΚΟ προς το εκάστοτε κράτος και τη διεθνή κοινότητα. Αλλά η θεσμικά κατοχυρωμένη θέση τους στον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών και ο ρόλος τους στην παρανομοποίηση της εργασίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ;

Συνοψίζοντας, στα κείμενα αυτής της μπροσούρας συνδέσαμε το εμπόριο ωαρίων και την καταναγκαστική πορνεία στη Δύση, όχι μόνο επειδή τα στοιχεία δείχνουν κάτι τέτοιο. Καταδεικνύοντας το πώς ο υποβιβασμός χιλιάδων γυναικών που σφυρηλατήθηκε με τη βία και τον καταναγκασμό στη σεξουαλική βιομηχανία από τα 80's κι έπειτα λειτούργησε ως το υπόστρωμα για την ανάπτυξη του αναπαραγωγικού εμπορίου, θέλουμε να δείξουμε ότι η ακραία εκμετάλλευση στον καπιταλιστικό κόσμο που ζούμε έχει την τάση να εξαπλώνεται, να επεκτείνεται και σε άλλες περιοχές της κοινωνικής ζωής. Από τη φτηνή εργασία στη σεξουαλική βιομηχανία, στη φτηνή οικιακή εργασία και τη φτηνή εργασία παροχής ωαρίων και δανεικής μήτρας, το τοπίο της κοινωνικής αναπαραγωγής στο οποίο οι γυναίκες κατέχουν πρωταγωνιστικό ρόλο, βρίσκεται υπό ένα πλέγμα διαρκούς υποτίμησης και επιτήρησης που εκτείνεται από τις κρατικές πολιτικές για τη μετανάστευση μέχρι τις μεσολαβήσεις των ΜΚΟ και από τα ιατρικά εργαστήρια υψηλής τεχνολογίας μέχρι τις μαφίες.

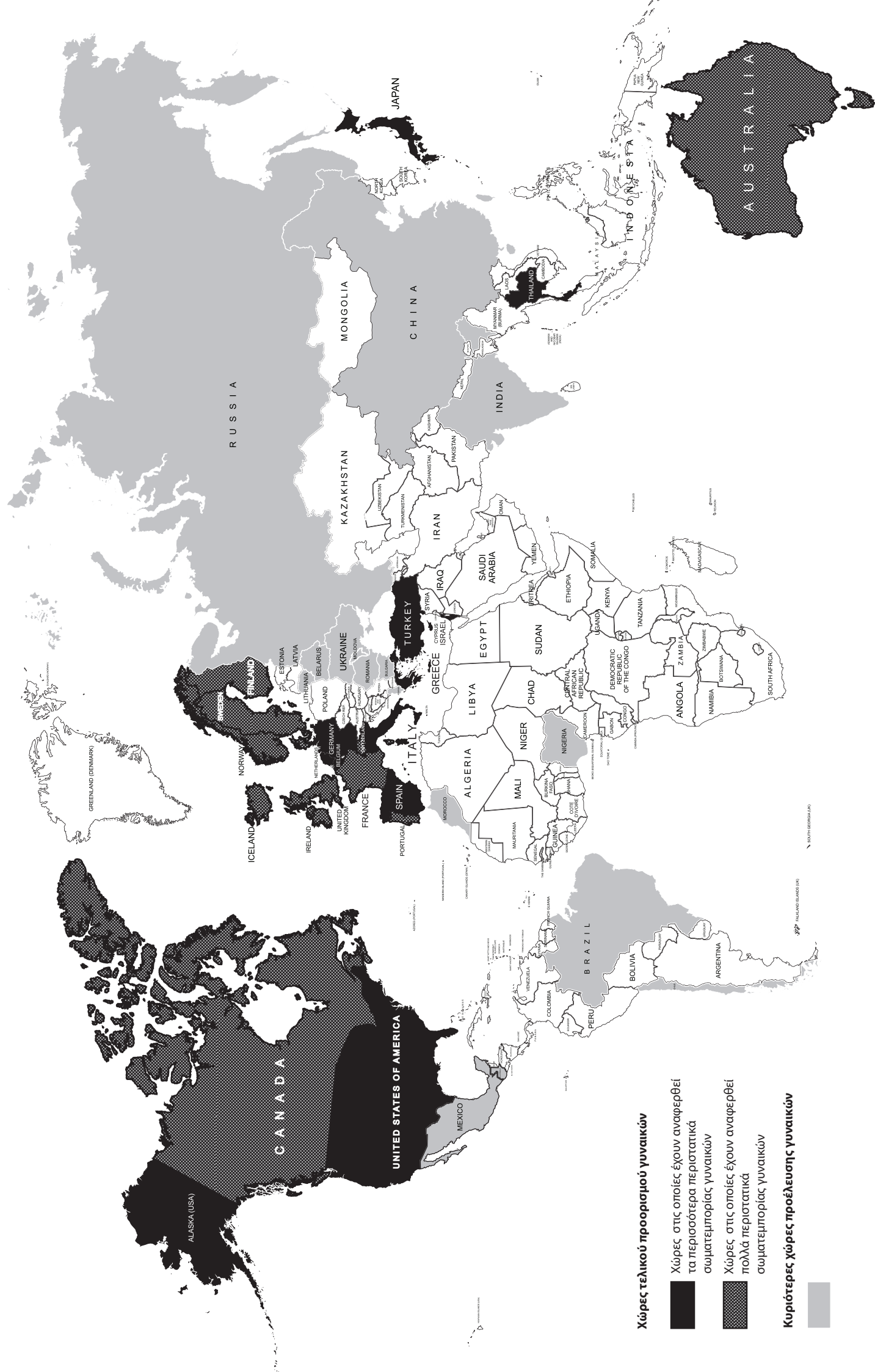
Οι τεχνολογίες αναπαραγωγής, ειδικότερα, αποτελούν αιχμή των σχέσεων εκμετάλλευσης σ' αυτό το τοπίο. Στον πυρήνα τους αναπτύσσονται νέοι κύκλοι άντλησης υπεραξίας απ' το γυναικείο σώμα.

Οι τεχνολογίες αυτές έχουν πατήσει πάνω στον πλανητικό καταμερισμό της εργασίας. Στα σώματα χιλιάδων γυναικών από κοινωνίες που θεωρούνται δεξαμενές φτηνής εργασίας, εγγράφονται οι συσχετισμοί που έχουν διαμορφωθεί στο διακρατικό ιμπεριαλιστικό παιχνίδι. Κι έτσι ο ιμπεριαλισμός σε επίπεδο χωρών, γίνεται χειροπιαστός, ως ιμπεριαλισμός πάνω στα σώματα.

Κυκλώματα πορνείας και αναπαραγωγικού εμπορίου συναντώνται πάνω στα ίδια γεωγραφικά σημεία και πάνω στα ίδια σώματα. Οι επιθυμίες των δυτικών πελατών (αρσενικών και θηλυκών) επιτάσσουν την ακραία εκμετάλλευση των μη πρωτοκοσμικών γυναικών. Έτσι, αυτά τα γυναικεία σώματα μετατρέπονται άλλοτε σε μηχανές του sex και άλλοτε σε εκκωλαπτικές μηχανές. Είναι οι ίδιες γυναίκες που οδηγούνται απ' τα κάτεργα της καταναγκαστικής πορνείας, στις πολυτελείς κλινικές μεγαλογιατρών. Η σύγχρονη υποδούλωση είναι υψηλών προδιαγραφών και υψηλού τεχνολογικού επιπέδου. Η ιατρική επιστήμη είναι το εργαλείο για έναν καπιταλισμό που αναζητά διαρκώς νέα πεδία εκμετάλλευσης. Είναι το εργαλείο που επιτρέπει τη βαθύτερη και εντατικότερη αποικιοποίηση και του τελευταίου κυττάρου του γυναικείου σώματος.

Και η ιστορία κάθε άλλο παρά τελειώνει εδώ...

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗ ΣΞΕΟΥΑΛΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ- ΧΩΡΕΣ ΤΕΛΙΚΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

Χώρες τελικού προορισμού γυναικών

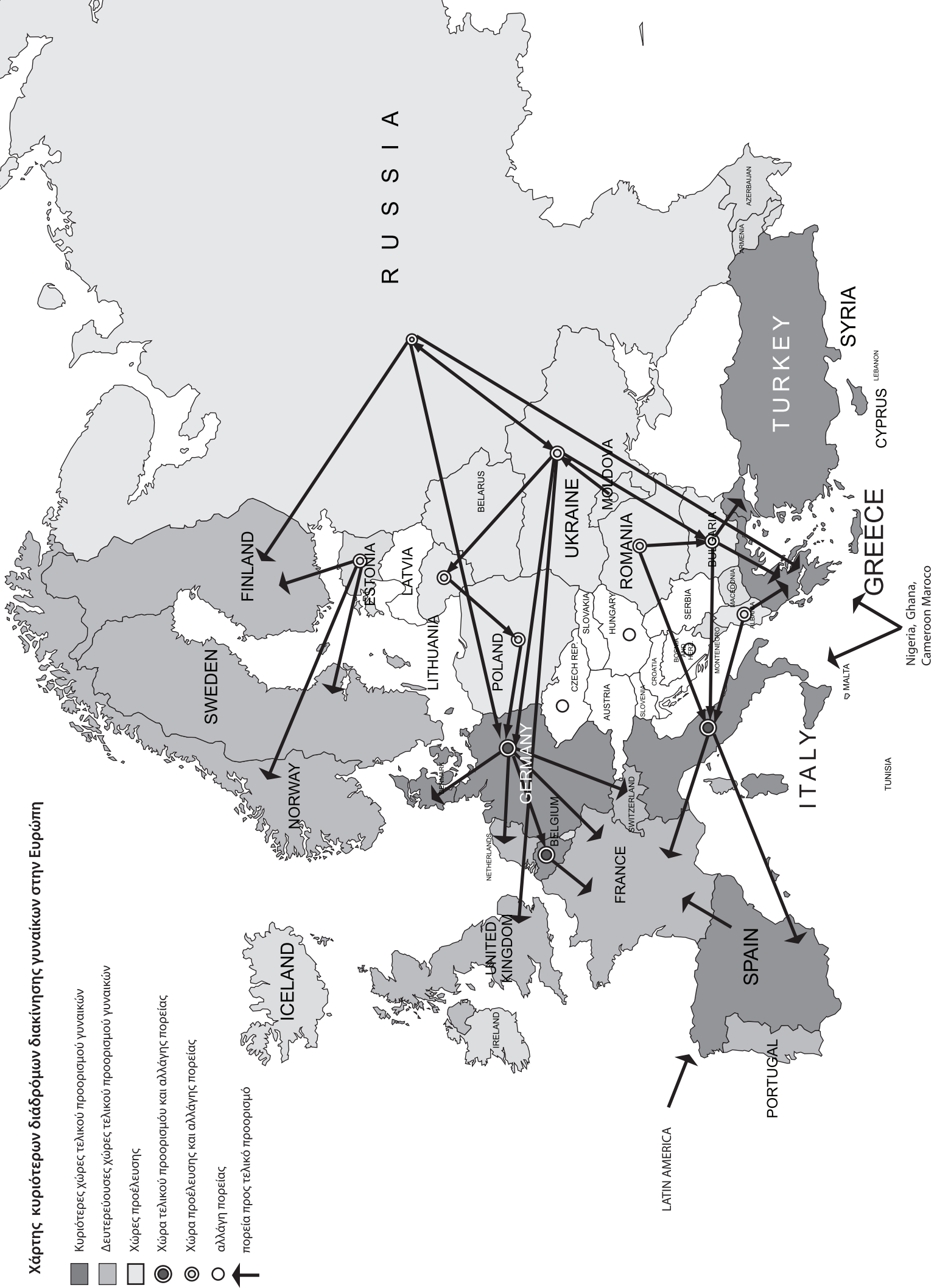
- Χώρες στις οποίες έχουν αναφερθεί τα περισσότερα περιστατικά σωματεμπορίας γυναικών
- Χώρες στις οποίες έχουν αναφερθεί πολλά περιστατικά σωματεμπορίας γυναικών

Κυριότερες χώρες προέλευσης γυναικών

Χάρτης κυριότερων διαδρόμων διακίνησης γυναικών στην Ευρώπη

- Κυριότερες χώρες τελικού προορισμού γυναικών
- Δευτερεύουσες χώρες τελικού προορισμού γυναικών
- Χώρες προέλευσης
- Χώρα τελικού προορισμού και αλλαγής πορείας
- Χώρα προέλευσης και αλλαγής πορείας
- αλλαγή πορείας
- πορεία προς τελικό προορισμό

ΧΩΡΕΣ ΜΕ ΥΨΗΛΟ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ*

*Ειδικά για υπηρεσίες όπως η αγορά αεροπλάνων ή /και μίσθωση μίτρας

*BELGIUM

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία – Μπροσούρες

- Λάζος Γρηγόρης, *Πορνεία και διεθνική σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα: Η εκδιδόμενη*, Εκδόσεις Καστανιώτη, 2002
- Λάζος Γρηγόρης, *Πορνεία και διεθνική σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα: Ο πελάτης*, Εκδόσεις Καστανιώτη, 2002
- Donna Dickenson, *Body Shopping: The Economy Fuelled by Flesh and Blood*, Oneworld Publications, 2008
- Siddharth Kara, *Σεξ Τράφικιν, στο άδυτο της οικονομίας της σύγχρονης δουλείας*, Εκδόσεις Ασβός, 2010
- Nick Witherford, *Κύκλοι και αλληλουχίες και κύκλοι αγώνων στον υπερσυγχρονο καπιταλισμό*, αντισυχολείο, Ιούνιος 2003, Αθήνα
- Janice Raymonds, *Women as wombs: reproductive technologies and the battle over women's freedom*, Spinifex Press, 1993
- Το γυναικείο σώμα κομματιάζεται, no woman's land*, στο έντυπο *Εισηγήσεις των ανοιχτών συνελεύσεων με την υποστήριξη της federaction, 2005-2006*
- Lady Stardust, *Γυναίκες στην Πυρά. Το κυνήγι μαγισσών στην Ευρώπη, οι περιφράξεις και η άνοδος του καπιταλισμού*, Κόκκινο Νήμα, Ιούλιος 2010
- Mariarosa Dalla Costa, Selma James, *Η δύναμη των γυναικών και η κοινωνική ανατροπή*, (μτφρ. no woman's land), Αθήνα, 2008
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) *Trafficking in Persons: Global Patterns*, April 2006
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) *Global report on Trafficking In Persons*, February 2009

Άρθρα

- Περιοδικό Antifa: πόλεμος ενάντια στο φόβο, Τεύχος 22, 03/2011, *Αριζόνα Dream*, οι ειρηνευτικές δυνάμεις στα βαλκάνια με άλλο μάτι, δηλαδή ως μπράβοι με σιρίτια
- Bridget Anderson, *Sex, Slaves and stereotypes*, Global Networks 8, 2 (2008)
- Bridget Anderson and Rutvica Andrijasevic, *Sex, Slaves and Citizens: the politics of anti-trafficking*, Soundings, 2008 (40), pp. 135–145
- Heather Widdows, *Border Disputes across Bodies: exploitation in trafficking for prostitution and egg sale for stem cell research*, The International Journal of Feminist Approaches to Bioethics, Vol.2, No.1 (Spring 2009)
- F. Shenfield1, J. de Mouzon, G. Pennings, A.P. Ferraretti, A. Nyboe Andersen, G. de Wert, V. Goossens and the ESHRE Taskforce on Cross Border Reproductive Care, 2010, *Cross border reproductive care in six European countries*, Human Reproduction, Volume 25, Issue 6, p. 1361-1368, Oxford University Press
- Antony Barnett and Helena Smith, *Cruel cost of human egg trade*, The Observer, Sunday 30 April 2006
- Dina Francesca Haynes, *Lessons from Bosnia's Arizona Market: Harm to women in a neoliberalized postconflict reconstruction process*, 2010
- Unpacking the Global Human Egg Trade*, στο www.fastcompany.com

Links

- Robyn Maynard, *Sex Work, Migration and Anti-Trafficking: Interviews with Nandita Sharma and Jessica Yee*, Briarpatch Magazine, July/August 2010, στο <http://inciteblog.wordpress.com>
- Ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών, Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα: <http://www2.ohchr.org/english/law/protocoltraff.htm>
- Ιστοσελίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση κατά της Διακίνησης και Εμπορίας Ανθρώπων: <http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/197.htm>

C A N A D A

UNITED STATES OF AMERICA

MEXICO

LATIN AMERICA

PORTUGAL

